

Hibru Hibru n̄bi b̄ Kraiſ lau adö m̄deila gau kal̄p köp kal̄ k̄iñ r̄ka

God Ñ̄ n̄pe han̄p manö aij ña

¹ Nöd God n̄pe ap̄s bac hon Juda n̄bi b̄ gau kal̄p manö hagn̄g, b̄ manö hagep n̄pe gau adan ke ke gasi ñö, kale n̄ñöm hag ñ̄m̄dal. ² Pen ñ̄n hain m̄dpun i, Ñ̄ n̄pe ke yuö apöm han̄p manö hag ña. God hagö, Ñ̄ n̄pe ram m̄nöh nan gau magöñhalö hadame dagol gau gi la. God hagö, Ñ̄ n̄pe ram m̄nöh nan gau magöñhalö abad m̄deinab. * ³ Nap mailö kub halö yab̄t̄ m̄döp rö u, Ñ̄ u rö nöp mailö kub halö yab̄t̄ m̄döp. Nap b̄ aigege b̄ rö m̄döp u, Ñ̄ n̄pe u rö nöp unbö rö nöp m̄döp. Ñ̄ manö k̄tö yab̄t̄ n̄pe hagö, ram m̄nöh nan gau magöñhalö m̄dep nöp m̄döp. Ñ̄ n̄pe apöm, han̄p n̄bi b̄ magöñhalö a göm umöm, n̄bi b̄ magöñhalö gau nan si nan naij gi pal gau magöñhalö ðk gi ke gau yuöm, kauyan urak ap jak Nap k̄tö ke halö m̄döp u ñ̄magö ȳj̄g böñ lau adö asiköm aip m̄dpil. *

Ejol gau yagol rö m̄dpal; God Ñ̄ me B̄ Kub yab̄t̄ m̄döp

* **1:2:** Jon 1:3 * **1:3:** Ap 2:33-34; Kol 1:20; Hib 8:1

⁴ God nipe gö, Krais nipe ejol gau rö wasö; nipe Bî Kub mîdöp. God Krais nîp Ñî yad a ga u, hib nipe ejol hib rö wasö; hib nipe i adö laŋol au mîdöp. * ⁵ God Manö adîŋ ap God manö hagöm haga,

“Yad mîñi nöp hagabin, ne Ñî yad mîdpan,
yad Nap ne mîdpin,” a ga.

Pen manö anîbu God nipe ejol ap hagaga. * ⁶ Pen Ñî nipe nöd u mînörŋ naböŋ i yunîg ga ñîŋ u, God nipe ejol nipe kalîp haga,

“God ejol gau magörŋhalö hib nipe haglö adö araŋ,” a ga. *

⁷ Pen ejol gau manö hagöm God haga,

“God ejol nipe gau gö,
ñîŋ ap yîgön rö udöm aubal.

Wög gî ñeb bî nipe gau gö,

ñîŋ ap mab mîtaŋ rö udöm aubal,” a ga. *

⁸ Pen God nipe Ñî nipe nîp manö hagöm haga,

“Ne God. Ne Kîŋ pör nöp pör nöp mîdmön,
nîbi bî ne gau pör nöp abad mîdeinabön.

Nîbi bî ne abad mîdmön, gî aij gîmön,

kabö rö nöp gîmön, abad mîdeinabön. *

⁹ Nîbi bî gî aij gîlö,

ne ñîñî lîban,

pen nîbi bî nan sí nan naij gîlö,

ne mulu kal nîŋban.

Anîb u, yad, God ne, gînö,

ne nöp Bî Kub ke yabîl mîdpan;

bî nîŋeb ne gau mo ne gau mîdpal,” a ga.

* **1:4:** Plp 2:9 * **1:5:** Ap 13:33; 2Sa 7:14; 1Kr 17:13 * **1:6:**

Ro 8:29 * **1:7:** Sam 104:4 * **1:8:** Sam 45:6-7

10 God manö rımnap halö hagöm haga,
 “Bı Kub, ne ke hadame dagol gau nöp mıdmön,
 mınön nabön it i gı löm, kumi kabö au
 ñımagö ne gı lına. *

11-12 Nan anıb gau magö ap mıdöm, ur gınıg gab,
 pen ne mıdep nöp mıdeınabön.
 Nan anıb gau, waıtıj papıt lı lugö,
 ud asık ke au löm, gısön nıbö rol gıpal rö
 gınabön.

Pen ne Bı Kub, nöd mıdmıdan rö,
 uri anıb unbö rö nöp mıdpan;
 ke ap lagnabön; uri mıdpan rö
 hainö anıb unbö rö nöp nöp pör pör nöp
 mıdeınabön,” a ga.

13 God Manö adıtıj ap God manö hagöm haga,
 “Ne ñımagö yıjıg böñ yad aui asık mıdö,
 nan nıhön nıhön nöp kauat mauat rö mıdöp
 gau magöñhalö,
 raıt mıgan ne gau lınabin,” a ga.

Pen manö anıbu God nıpe ejol ap hagaga. *

14 Anıb u, ejol gau nıhön rö mıdpal? God kalıp
 hag yuö, nıp wög gı ñöl gı, nıbi bı Kraıs ud kamıtıj
 yuö kumi kabö adö lañ au God aıp pör nöp kamıtıj
 mıdeınaböl gau kalıp gı ñıbal. *

2

God hanıp uda u nan kub yabıt

1 Anıb u, manö hag ñılö nıtıbun u, nıtıj ud pıdön
 gun, gası nıtıjöl gı nöp mıdaiun. Pen nıtıj ud aıj
 gagnabun u, gası pıral rımnap nıtıjun, manö pıral

* 1:10: Sam 102:25-27

* 1:13: Sam 110:1

* 1:14: Sam

34:7; 91:11

böŋ gau arun rö löp. ² Ejol gau nöp lo manö u damöm, Mosıs nıþ ñıla u pen manö anıbu manö niŋö nöp midö niŋöl gı, niþi bi manö anıbu magö ap hagöp rö gagla gau abe, niþi bi magö ap riþ rikla gau abe, ilön pen udla. * ³ Anıb u, hon God Ñı niþe manö aij dauöp u arö gi nabun u, hon kamiŋ arun rö lagnab. Bi Kub niþe ke manö anıbu dap auö, niþi bi manö niþe anıbu niŋla gau, hanıþ manö niŋö yabiþ anıbu niŋmim a göm, hag ñı aij gıla. * ⁴ Pen gası kale u nöp niŋöm hagagla; God kalıþ aip midö niŋöl gı, nan niþeb niŋagep rö riþnap göl gı, nan gagep rö riþnap göl gı, hanıþ hag ñıla. God gası niþe ke niŋöm, Ana Uþ niþe u niþi bi riþnap nan aij ñö ke yabiþ geila u, u rö nöp niŋno. Anıb u me, Krais manö aij u niŋö yabiþ hagaböl a gun niþbun. *

Jisas hanıþ rau adog udöm hanıþ añ mam yad a göp

⁵ Pen God hanıþ ud niþe aip kumi kabö ado laŋ au pör nöp mideinabun manö hagpin adö u, ejol gau bi kub adö laŋol rö, hon yagol rö midageinabun. ⁶ Manö adö anıbu, God Manö u kalı kliš riþköm hagla,

“God. Ne niþi bi gau kalıþ gası niŋmön udpan.

Pen kale ne ke rö midagpal;
kale niþi bi yiþariŋ rö u,

ne niþön giŋig kalıþ abad mid aij giþan? *

⁷ Ne gaina, magö ulep ap ejol gau bi kub rö mideila,

* **2:2:** Gal 3:19 * **2:3:** Hib 10:29; 12:25 * **2:4:** Mak 16:20;
1Ko 12:4,11 * **2:6:** Sam 8:4-6

nibi bî gau yagod au rö mîdeila u
 pen mîñi nibi bî gau kalîp gö, kale hib mîdö,
 8 nan magöñhalö gau abad mîdeinaböl,” a
 gîla.

God gö nibi bî nan magöñhalö gau abad
 mîdeinaböl a gîla u, hon niñbun nan magöñhalö
 nibi bî mo kale au mîdnab. Pen mîñi hon niñbun
 nan magöñhalö nibi bî mo kale au mîdagöp.

9 Pen Jisas ga u niñbun. God Jisas nîp yuö
 mînön nabön adö it i apöm mîdeia ñin u, ejol
 gau nibi bî kub rö mîdeila; Jisas nîpe bî yîharîñ
 pro rö mîdeia. Pen God nîpe nibi bî mög niñöb
 rö, Jisas nibi bî magöñhalö gau ud kamîñ yunam
 a göm ilön kub udöm umö, God gö mîñi Bî Kub
 mailö halö mîdö niñöl gî, hib nîpe haglö adö arab.
 *

10 God nîpe nan gau magöñhalö gî löm abad
 mîdöp u, nibi bî iru nöp ud ram mînön aij yabîñ
 nîpe u ud lîñg, Jisas yuö apöm ilön ke yabîñ udö,
 God nîp ka aij ke yabîñ nîpe ke u ña. Nîhön gîñg:
 Jisas nîpe ke ga manö aij u niñ udöm, nibi bî iru
 nöp ka aij ke yabîñ anîbu Jisas aip am mîdeinaböl.

11 Pen nibi bî nan si nan naij gac u lîk gî yuab Bî
 anîbu abe, nibi bî uri gac halö mîdagpal gau abe,
 Nap kale añi. Anîb u, Jisas nibi bî anîb gau kalîp
 añ mam yad bî gau a göm hagö nable gagöp. *

12 Jisas nîpe God nîp haga,

“Añ mam bî yad gau kalîp aiud nöp u ud ñinabin;
 nöp sabe gîñg magum gun, kîmap hagöl gî,
 hib ne hagnö adö arnab,” a ga. *

* 2:9: Plp 2:8-9 * 2:11: Mad 25:40 * 2:12: Sam 22:22

13 Pen manö ap haga,
 “God nipe yip abad aij g+nab a g+ gasi u niñem
 gasi halö m+deinabin,” a ga.
 Pen manö ap haga,
 “God ñi pai yip ña gau aip midpin i,” a ga. *

Krais n+bi b+ udnam a göm, b+ rö löm, aua

14 Ñi pai haga an+bu gau kale n+bi b+ u me, nipe
 b+ yabi+ ap löm apöm, Seden n+bi b+ +ip gi udö
 umbal b+ u n+ip al pak l+n+g uma. * 15 An+g gö
 me, n+bi b+ umnabun a göm pör nöp gasi m+lö löm
 b+ nag+man rö m+deila gau, kal+ip hub+ik yuö pör
 pör nöp kam+ñ m+daiöl rö löp. 16 Pen Krais an+g
 ga u, ejol gau ud aij g+nam a göm gaga; Ebrahim
 ñi pai ud aij g+nam a göm an+g ga. 17 Adö an+bu
 nöp, Krais apöm hon añ mam nipe midpun rö
 b+ yabi+ löm, b+ God n+ip nan sabe gep aij yabi+
 u m+döm, n+bi b+ mid aij gagpal gau kal+ip mög
 niñöm ud aij göm, pör nöp God n+ip wög gi ñi
 aij göl gi m+dö, God nipe n+bi b+ nan si nan naij
 g+pal gau gac an+bu niñöm arö g+nab. 18 Pen apöm
 m+nöñ naböñ adö it i m+döm, han+ip marö n+hön
 n+hön göp u, n+ip u rö nöp gö me, nipe ke niñ aij
 göp rö, han+ip mög niñöm abad mid aij g+nab.

3

Jisas b+ kub; Mos+is b+ pro

1 Añ mam b+ yad. God kalöp u rö nöp manö aij
 nipe hagö, hon God n+bi b+ nipe ke midpun. Jisas
 nipe b+ God manö aij dam ñeb b+ u. Jisas nipe b+
 God n+ip nan sabe gep b+ kub yabi+ u. Jisas manö

* 2:13: Ais 8:17,18 * 2:14: 1Jn 3:8; Rep 12:10

aij n+ŋ udun, God Manö hagöp rö nöp g+ŋig gun u, n+pe pör nöp han+p g+ ñöb. An+bu u, kale pör nöp Jisas n+p nöp gas+ n+ŋöl g+ m+daimim. *

² Mos+ God manö haga u n+ŋöm God n+bi b+ n+pe udöm abad m+d aij g+m+döp. An+g unbö rö nöp Jisas God manö haga u n+ŋöm magöŋhalö g+ aij ga. God Jisas n+p wög an+bu hag la. ³ B+ ap ram g+ l+nab u, ram hib haglö adö aragnab; b+ ram g+ l+nab b+ an+bu nöp hib n+pe haglö adö arnab. Adö an+bu rö nöp, God Mos+ n+p ud aij göm gö, n+bi b+ Mos+ b+ kub a g+pal; pen Jisas hib kub yab+ m+döp rö, n+bi b+ hib n+pe haglö adö laŋol au araŋ. ⁴ Ram haneb ap ke waiö lagöp; b+ geia m+döp. Adö an+bu rö nöp, nan n+hön n+hön m+döp gau magöŋhalö God n+pe geia m+döp.

⁵ Mos+ God n+bi b+ n+pe aŋ au wög g+ ñ+ aij göl g+, God han+p hainö manö n+hön hagnab u, manö aij r+mnab hag ña. * ⁶ Pen Kraiss God Ñ+ n+pe y+j+g göl m+döp u me, han+p God i+ n+pe m+dpun gau, b+ ram nap n+bö rö m+döm abad m+d aij göp. Nan aij hainö udnabun u n+ŋ udun gas+ halö m+deinabun u, n+bi b+ n+pe nöp m+deinabun.

God manö aij u n+ŋ udöl g+ g+mim, arö gagmim

⁷ An+bu u, Ana U+ haga rö n+ŋun. N+pe haga, “Ñ+n i God manö apdi n+ŋeinabim u, manö n+pe u n+ŋ udmim. *

⁸⁻⁹ Nap+ nahai b+ hadame nöp, m+ ñ+n juöl m+hau ram m+nöŋ kabö nöp m+döp aŋ gau m+dlö,

* **3:1:** Hib 4:14; 7:26; Nab 12:7 * **3:5:** Nab 12:7 * **3:7:** Sam 95:7-11

kalip nan gagep rö gau göl gi, abad mid aij gainö
u pen

God nipe hanip nihön ginab a göm, manö yad
u niηagöm,

gası kale ke nöp niηöm gılö armıdöp.

Napıs nahai bı gıla rö u, kale God manö hag
juagmim. *

10 Anig gılö, yad napıs nahai bı gau niηnö mulu
lugö hagnö,

‘Kale pör nöp yıp jı niηöm, manö yad hain
gagpal,’ a ginö.

11 Anig gıla u, yad kalip niηnö mulu lugö,

‘Ram mınöη aij aramöm, yad aip midöm,
ake löm mid aij göl a ginö u, aragnaböl,’ a ginö.

Manö klö hagem böη nöp wasö ginö!” a ga. *

12 Anıb u, añ mam bı. Nan si nan naij gimim,
God kamıη midöp u manö nipe u arö gimim, gası
kale ke niηmim rö löp u, niη aij gimim. **13** God
Manö adıη hagajın u, “Ñın i God manö apdi
niηeinabim u, manö nipe u niη udmim,” a göp.
Anıb u, uri hon “Ñın i” midpun u, pör pör ñın
añı añı nañın namam gau aip Kraıs manö aij u
hag amıl apıl göl gi, pen pen hag ñımim, gası halö
midmim. Wasö u, Seden kalöp nan si nan naij
gep manö pıral rımnap hagöm kalöp tıp gi ud arö
Kraıs manö aij u arö ginabim.

14 Nöd Kraıs manö aij nipe u niηun, manö nipe
niη ud pıdöη gun, nıp cıg aij gıno u rö, hainö
pör nöp klö gun anıb unbö rö nöp Kraıs manö aij
nipe u niη ud pıdöη gun, nıp cıg aij gun gası halö

* **3:8-9:** Eks 17:7; Nab 20:2-5 * **3:11:** Nab 14:21-23

m+deinabun u, Kraiss n+ibi b+ n+ipe m+idun n+ip aip
j+im ñöl wög g+ipun.

¹⁵ God Manö ad+ñ hagaj+in u hagöp,

“Ñ+in i God manö apdi n+ñeinabim u,
manö n+ipe u n+ñ udmim.

Nap+is nahai b+ hadame nöp,

God n+ipe han+ip n+ñhön g+ñab a göm, manö yad
u n+ñagöm,

gas+ kale ke nöp n+ñöm g+ilö arm+idöp.

Nap+is nahai b+ g+ñla rö u, kale God manö hag
juagmim,” a ga. *

¹⁶ Mos+is n+ipe Isrel n+ibi b+ nöp udöm Ijip n+bö
daua n+ibi b+ an+ib gau magör+halö God manö
n+ñöm j+ n+ñla. * ¹⁷ M+ ñ+in juöl m+ñhau Isrel n+ibi b+
nöp nan si nan naj g+ m+dlö, God kal+ip mulu lugöl
g+ m+idö n+ñöl g+, ram m+ñnöh kabö nöp m+idöp añ
gau m+idöm iru nöp um hakla. * ¹⁸ Pen Isrel n+ibi b+
nöp pör nöp God n+ip j+ n+ñöm, manö n+ipe hagöp
rö gagla u me, God n+ipe manö klö hagöm, “Yad
kalöp n+ñnö mulu lugö, ram m+ñnöh aij arammim,
yad aip m+idmim ake l+mim m+id aij g+mim a g+ñö
u, aragnabim,” a göm, böñ nöp wasö ga. ¹⁹ An+ib
u n+ñbun, manö n+ipe n+ñ udagla u me, am ram
m+ñnöh aij ake löm m+id aij g+ñlap au aröl rö laga.

4

¹ “Kale ram m+ñnöh aij arammim, yad aip
m+idmim ake l+mim m+id aij g+ñabim,” a ga manö
u Isrel nap+is nahai b+ n+ñ udagla. Pen uri God
han+ip nöp manö n+ñö an+ibu hagöp. An+ib u, kale

* **3:15:** Hib 3:7-8 * **3:16:** Nab 14:1-35 * **3:17:** 1Ko 10:10

magöŋhalö niŋ aij gi+mim, hon magöŋhalö ram m+nöŋ aij aramun, God aip mi+dun ake lun mi+d aij gun, a gi gasi niŋmim. Niŋ aij gi+pe, God kalöp ni+bi bi añi ap, nan aij nöp ñ+nabin a gi+nö u udagnabön, a gagi+m. ² God gö Kraiŋ manö aij u Isrel ni+bi bi kalip hag ñ+lö ni+ŋla rö, hanip u rö nöp Kraiŋ manö aij u hag ñ+lö ni+ŋno. Pen Isrel ni+bi bi Kraiŋ manö aij u ni+ŋöm, ni+ŋö hagöp a göm, ni+ŋ udagla. An+bi u, Kraiŋ manö aij u kalip gi ñaga. ³ Pen hon ni+bi bi Kraiŋ manö aij u ni+ŋun, ni+ŋö hagöp a gun ni+ŋ udpun gau, “Kale ram m+nöŋ aij arammim, yad aip mi+dmim ake li+mim mi+d aij gi+nabim,” a ga u, manö ni+ŋö an+bu haga rö gi+nabun. God haga,

“An+gi gi+la u, yad kalip ni+ŋnö mulu lugö,

‘Ram m+nöŋ aij aramöm, yad aip mi+döm,

ake löm mi+d aij göl a gi+nö u, aragnaböl,’ a gi+nö.

Manö klö hagem böŋ nöp wasö gi+nö!” a ga.

God an+gi haga u pen ni+pe hadame dagol gau ram m+nöŋ i gi laga ñ+n u, nan magöŋhalö gi+nab gau magöŋhalö hadö gasi ni+ŋöm gi+nabin a ga. *

⁴ God Manö u ad+ŋ ap amgö li ni+ŋmön, ñ+n mudun u manö ri+mnap ni+ŋnabön. Manö an+bu kal+ kliñ ri+köm hagla, “God ñ+n unbö kagoŋ j+ŋ ram m+nöŋ nan gau magöŋhalö gi li haköm, ñ+n mudun j+ŋ u ake li+nam a göm, y+har+ŋ mi+deia,” a gi+la. *

⁵ Pen God Manö ad+ŋ mi+dö nöp hagaj+n an+bu, God haga, “Ram m+nöŋ aij aramöm, yad aip

* **4:3:** Sam 95:11; Hib 3:11 * **4:4:** Jen 2:2

m+idöm, ake löm m+id aij göl a g+inö u, aragnaböl,” a ga. *

⁶ God gö Kraiss manö aij u Isrel n+ibi b+ kal+p hag ñ+ila pen n+inö, n+inö hagöp a göm, n+in u dagla. An+ib u me, ram m+nö, aij aramöm, God aip m+idöm ake löm m+id aij g+iblap u, aragla. Pen n+ibi b+ ke n+ibö r+imnap arnaböl. ⁷ An+ib u, n+ibi b+ manö n+ipe n+inö arö g+ila gau umlö, m+iru nöp inö, bac i+an Depid God Manö kal+ k+in r+iköm, manö magö uri nöp hagaj+in u hagöm haga,

“Ñ+n i God manö apdi n+in+inabim u, manö n+ipe u n+in udmim.

God manö n+ipe n+in+mim

iru göp a g+mim j+ n+in+agmim,” a ga.

Pen God kauya, u, “Ñ+n i” a ga u me, hon n+in+un, ñ+n n+ipe n+ibi b+ udnab ñ+n u auagöp; m+id+ep nöp m+idöp. *

⁸ Pen kale hagnabim, “God hadame nöp, ‘Ram m+nö, aij arammim, yad aip m+id+mim ake l+mim m+id aij g+inabim,’ a ga u, b+ kub Josua apis bac b+ kal+p dam ram m+nö, Kenan arö, m+id aij g+ila adö u haga,” a g+inabim. Pen ñ+n an+ibu nöp hagaga; kale amöm ram m+nö, Kenan m+id+lö n+inöl g+, manö an+ibu kauya, haga. * ⁹ An+ib u, God n+ipe ñ+n mudun u ake löm m+id aij ga rö, n+ibi b+ n+ipe u rö nöp ake löm m+id aij g+inaböl. ¹⁰ God ñ+n kago+ j+in wög göm, ñ+n mudun j+in u ake löm y+har+in m+id+eia rö, n+ibi b+ an an God ram m+nö, aij au arnaböl gau, kale an+ib unbö rö nöp wög geila u arö göm, ake löm, y+har+in am n+ipe aip m+id

* **4:5:** Sam 95:11 * **4:7:** Sam 95:7-8 * **4:8:** Dud 31:7; Jos 22:4

aij gɪnaböl. * 11 Anɪb u, ram mɪnönj aij anɪbu aramun, God aip mɪdun ake lun mɪd aij gɪnabun a ga manö u, klö gun, nɪŋ ud pɪdönj gun, God Manö hagöp rö nöp göl gɪ mɪdaiun. Anɪg unbö rö gɪnabun u, Isrel nɪbi bɪ nöd God manö haga u nɪŋ udagöm ram mɪnönj aij aragöm, ap lug pakla rö u, hon nɪbi bɪ añɪ ap unbö gagnab.

12 Nɪhön gɪnɪg: God Manö u kamɪŋ nöp mɪdöp. God Manö u, nan nɪhön gɪnɪg gɪnab. Ru mɪlö kɪd gau magöŋhalö kaɭu göp; God Manö u kɪd yabɪɭ. Anɪ hanɪp yaŋ amöm, gasɪ rɪmɪd mɪdmagö ke löm ana ke löm gɪnab; anɪ hanɪp yaŋ amöm, le goɭ ke löm le cɪl ke löm gɪnab; anɪ hanɪp yaŋ amöm, gasɪ aij nɪŋbun aka gasɪ naij nɪŋbun u, ud höŋ lö nɪŋ aij gɪnabun. * 13 Nɪhön nɪhön gɪnabun gau, God nɪŋ mɪdö nɪŋöl gɪ gɪnabun; agamɪj pi göl gun rö lagöp. Pen nɪpe nöp hanɪp manö kub göm, nɪhön nɪhön gɪpun manö u hag nɪŋö nɪŋöl gɪ nɪp hag ñɪnabun.

Jisas God nɪp nan sabe gep Bɪ Kub yabɪɭ mɪdöp

14 Anɪb u, God Nɪp Nan Sabe Gep Bɪ Kub Yabɪɭ hon u, God Ñɪ nɪpe Jisas u, amöm Nap aip mɪdöp rö, Kraiss manö aij nɪŋ udpun u, nɪŋ ud pɪdönj göl gɪ mɪdaiun. * 15 God Nɪp Nan Sabe Gep Bɪ Kub Yabɪɭ hon u apöm mɪnönj ɪɪ i mɪdmɪdöp rö, nan si nan naij hanɪp tɪp gɪ ud arnɪm rö löp gau abe, marö hanɪp nɪhön nɪhön göp gau abe, nɪp u rö nöp ga u pen nɪpe gɪ naij gaga. Anɪb u, marö nɪhön nɪhön hanɪp gɪnab u, God Nɪp Nan Sabe Gep Bɪ Kub Yabɪɭ hon u nɪŋ aij göp rö, hanɪp mög

* 4:10: Hib 4:4 * 4:12: Ep 6:17; Rep 1:16; 19:13-15 * 4:14: Hib 3:1; 10:23

yabił niŋöm, ¹⁶ bi aŋ nibö hon aij yabił u miđöp. Anib u, hon gac halö miđpun u, God aninin göp Bi u niþ piñiŋ gun, arö gagun. God hanip mög niŋöm, Ni niþe niþ yuö apöm uma rö, God sea Kiŋ asik miđöp söl au areinabun u, niþe hanip mög niŋöm ud aij göm abad miđ aij gö agamij miđ aij giñabun. *

5

¹ Bi God niþ nan sabe gep bi kub gau magöŋhalö, bi yiħariŋ niþi bi aŋ gau nibö u pen God kalip hag lö, bi aŋ nibö miđöm wög niþe u giþal. Niþi bi nan si nan naij giþal u niŋöm, kaj meme aka kaj sipsip dap bi God niþ nan sabe gep bi kub ñilö, kale pen biđ adö u pak lauöm, God niþ sabe gi ñibal. Wög kale ap pen, niþi bi God niþ gasi niŋlö aij gö, nan riñnap dap bi God niþ nan sabe gep bi kub ñilö kale nan anib gau God niþ sabe gi ñibal. ²⁻³ Pen bi God niþ nan sabe gep bi kub anib gau, bi yabił gau me, kale ke u rö nöþ nan si nan naij giþal. Anib u, niþi bi riñnap gau nan si nan naij kale giþal u abe, kale ke nan si nan naij giþal u abe gasi niŋöm God niþ nan sabe gi ñibal. Anib u, niþi bi niŋ aij gagpal gau ap lug pakniġ rö geinaböl u, God niþ nan sabe gep bi kub u kalip mög niŋöm, manö hain hagpal. * ⁴ Kale ke, bi kub miđno a göm, wög anibu udagpal; God Eron niþ hag lö wög anibu giñmiđöp rö, kalip aniġ unbö rö nöþ hag lö giþal. *

* **4:16:** Hib 10:19 * **5:2-3:** Lep 9:7; 16:6 * **5:4:** Eks 28:1

⁵ Adö anıbu nöp, Kraıs nıpe ke, yad bı God nıp nan sabe gep bı kub yabıtı mıdeınam a göm hagaga; God nöp nıp haga,

“Ne Ñı yad;

mıñı yad Nap ne,” a ga.

⁶ Pen God Manö u adıñ ap amgö lı nıñun, God manö ap halö haga u nıñbun. Ñı nıpe nıp haga,

“Melkisedek nıpe yıp nan sabe gep bı mıdmıdöp rö u,

ne yıp nan sabe gep bı pör pör nöp mıdeınabön,” a ga. *

⁷ Pen Jısas mıñöñ naböñ adö ıl i mıdöm, nıp alnıg geıla, Nap nıp mıñöñ göl gı, meg mıgan dap ranöm sabe göl gı mıdeıa. Nap nıp hag nıñöm haga, “Yıp abad mıdaimön. Pen anıg anıg gımön hagagabın; ne ke nıñban rö yıp gımön,” a ga. Jısas anıg hagö, God manö nıpe nıñöm, hag nıñı rö nöp ga. *

⁸ Jısas nıpe God Ñı nıpe yabıtı u pen nıpe mıñör udöm uñham mıdmıdöp u, yad aıge gö Nap manö hagnab rö gınabın a gı gası nıñöm, anıg unbö rö nöp geıa. ⁹ Pen Nap manö nıñön haga, magöñhalö ga u me, nıpe nıbı bı manö nıpe nıñ udöm hain gıpal gau ud asık yuö, kale ram mıñöñ aıj kumi kabö adö lan au aramöm pör pör nöp kamıñ nöp mıd aıj gınaböl. ¹⁰ Pen adö anıbu nöp, God Jısas nıp haga, “Melkisedek nıpe yıp nan sabe gep bı mıdmıdöp rö u, ne yıp nan sabe gep bı kub yabıtı mıdeınabön,” a ga.

* **5:6:** Sam 110:4; Hib 6:20; 7:1 * **5:7:** Mad 26:36-46; Plp 2:6-8

God manö yuö yabıt u nıñ aij gımim, nıñ ud pıdöñ gımim

¹¹ Manö kalı kılıñ rıkabin anıb i rö iru mıdöp u pen yıñıd nıñagpim u rö, uıham hagnö nıñnabim.

¹² Kalöp God Manö pör hag ñıbun u nıñ aij gımim nıbi bı rımnap kalıp hag ñıbep u pen yıñıd nıñagpim rö, manö nöd nıñeb gau kalöp kauyañ hag ñun rö löp. Mıñi nan ktö ñıñbep rö u pen ci ñıñ nöp mıdpim. * ¹³ Ñı painañ ci ñıñ nöp mıdpal gau, nagı adö u aij, nagı adö u naij a göm nıñagpal. ¹⁴ Pen nıbi bı gası halö gau gı damöm, adö u gep, adö u gagep a göm nıñ aij gıpal. Kale nan magö yabıt ñıñbal.

6

God manö yuö u nıñ udun

¹ Kraıs manö aij kalöp pör hag ñıbal gau, kauyañ hagem kauyañ hagem hagagnabin. Ram gıñıg, padö bıñıñ göm kauyañ ud juöm, kauyañ u bıñıñ göm, kauyañ u bıñıñ göm gagpal. Anıb u, hon ke nöp kılıñ aij gun me, God nıbi bı nıpe mıdeınabun a gun gası nıñmıdun u böñ nöp arö gun, God Ñı nıpe nıp yuö hanıp a göm uma manö aij u böñ nöp nıñ udun. Padö u ud juöl, rol göl, ud juöl, rol göl, unbö gagun. ² Ñıg pakpal manö u; God kalıp ud aij gıñım a göm ñımagö nabıc adö lıbal manö u; nıbi bı umöm urakpal manö u; God nıbi bı magöñhalö manö kub hagöm kalıp nıme lö rımnap ilön pör udnaböl manö u; manö anıbu kauyañ hagagnabin. Kraıs manö aij nöd nıñbe anıb gau, gası nıñ nöp mıdöl gı, Kraıs manö aij

* 5:12: 1Ko 3:1-3

r+imnap halö n+ñnabim u aij. ³ An+ib u, God han+ip abad m+idö n+ñöl g+ı, Kraıs manö aij r+imnap halö hag ñ+ino n+ñnabim.

⁴ N+ıbi b+ı Kraıs manö aij n+ıpe n+ıñ udöm, hainö arö g+ınaböl gau, kale kauyañ nan si nan naj g+ıpal u mög n+ıñöm, Kraıs manö aij n+ıpe u n+ıñ udagnaböl. Kale God mailö aij n+ıpe u hadö n+ıñla; God nan aij kumi kabö adö lañ n+ıbö ñöb u hadö n+ıñla; Ana U+ı n+ıpe kal+ıp añ dañ hadö aua. ⁵ God Manö aij u dö yab+ıñ göp u hadö n+ıñla; God n+ıpe n+ıbi b+ı ram m+ınöñ i+ı abad m+ıdn+ıg gab u, klö n+ıpe u hadö n+ıñla. ⁶ Nan an+ıb gau magöñhalö hadö n+ıñla u pen Kraıs manö aij u arö g+ıla. An+ıb u, kale kauyañ nan si nan naj g+ıpal u mög n+ıñöm, Kraıs manö aij n+ıpe u n+ıñ udagnaböl. N+ıhön g+ın+ıg: God Ñ+ı n+ıpe u kauyañ mab kros ba lañ al pak l+ılö n+ıbi b+ı gau n+ıp hag junaböl. *

⁷ M+ınöñ au y+ıñ y+ımlö, möñ paköl g+ı paköl g+ı, y+ıñ ran aij göm nan magö p+ıl aij gö, n+ıbi b+ı ñ+ı pai wög an+ıbu ñ+ıñ+ıg gaböl gau ñ+ıñöl. An+ıg gö God m+ınöñ an+ıbu ñ+ıñ+ı löm nan aij ñ+ınab. ⁸ Pen m+ınöñ au y+ıñ y+ımlö, möñ paköl g+ı paköl g+ı, k+ıp+ı kal+ı kal+ı halö gau nöp ranö, nan magö p+ılag nab u, m+ınöñ an+ıbu m+ınöñ naj yab+ıñ. God m+ınöñ an+ıbu manö klö hagö mab ke yañ inn+ım rö löp. *

⁹ Pen b+ı n+ıñeb aij yad gau. Manö kub rö hagabun u pen kale ke Kraıs manö aij u arö g+ıpim a gun hagagabun; n+ıñ aij g+ımim a gun hagabun. N+ıhön g+ın+ıg: Kraıs n+ıbi b+ı n+ıpe m+ıdmim, n+ıbi b+ı n+ıpe gau g+ıpal rö g+ıpim u n+ıñbun. ¹⁰ God

* **6:6:** Mad 12:31; Hib 10:26-27; 1Jn 5:16 * **6:8:** Jen 3:17-18

halöwawö gagnab; hagöp rö nöp g+nab. Kale nöd God n+p wög g+mim, m+dmagö limim, n+bi b+ n+pe kal+p ud aij g+mim g+ ñ+be u abe, m+ñi u rö nöp ud aij g+mim g+ ñ+bim u abe, n+pe hauł gagnab. * ¹¹ Pen han+p aij g+nab u, kale magöñhalö adö an+bu nöp pör nöp göl g+ m+đ dammim m+đ dammim, amun God aip pör nöp m+đ aij gun a g+mim gas+ n+ñbim rö, g+nab.

¹² Kalöp iru maru g+n+m rö löp u, n+ñ aij g+mim. Kraiss manö aij n+pe u n+ñ ud p+đöñ göm, marö auö klö göm gas+ halö m+đpal n+bi b+ gau, God nan aij ñ+nabin a ga u udnaböl. Kale an+b unbö rö nöp göl g+ m+đpe, kalöp nan aij an+bu ñ+nab.

¹³ God bac itañ Ebrahim n+p manö n+ñö u hagn+g, b+ kub God rö ap halö m+đageia n+ñöm, n+bi b+ r+mnap hib kale hagaga; hib n+pe ke hagöm haga, ¹⁴ “Yad m+đpin rö, nöp manö n+ñö yab+ł hagabin, nöp abad m+đnö n+ñöl g+, n+bi b+ ne iru yab+ł m+đeinaböl,” a ga. * ¹⁵ Ebrahim manö n+pe an+bu n+ñöm, agam+j abad m+đö m+đö, God nan aij haga u uda.

¹⁶ Hon n+bi b+, manö klö n+ñö yab+ł hagn+g, b+ kub ap hib n+pe hagn, n+ñö yab+ł hagabun a g+pun. An+g g+no, n+bi b+ gau n+ñöm, u rö nöp u n+ñö yab+ł hagaböl a gal. ¹⁷ An+bu rö, God hib n+pe ke hagöm, “Yad m+đpin rö, nöp manö n+ñö yab+ł hagabin,” a ga u, n+bi b+ gau ñ+ pai yag daunaböl gau, yad gas+ hain n+ñem adö ke gagnabin u, n+ñ aij göl a göm, manö an+bu rö haga. ¹⁸ An+b u, hon n+bi b+ nan si nan naij gun, p+ñ+g God n+p lau adö aubun gau, n+ñö nöp

* **6:10:** Hib 10:32-34 * **6:14:** Jen 22:16-17

nan aij kalip ñinabin a ga u udnig gabun a gun, gasi halö midaiun. God hib nipe ke hagöm, yad midpin rö, a ga; nöp manö niñö yabił hagabin, a ga. Manö miñöp haga u, God manö piral hagnim rö lagöp. Ke gagnab. * 19 God Ram Magö Raul Miñgan Uł Ke Yabił u wañij bad yuö yuö gö, niñ amgö niñagpun u pen manö niñö yabił u hagö, gasi añi anibu nöp niñun, gasi halö niñ abad midpun. Manö niñö yabił anibu, God ram magö raul miñgan nipe u aröp u me, kabö klö rö midöp; an anja gagnab. * 20 Melkisedek nipe bi God niñ nan sabe gep bi midmidöp rö u, Jisas nipe God Niñ Nan Sabe Gep Bi Kub Yabił hon u löm, God Ram Magö Raul Miñgan Uł Ke Yabił u nöd amöm, hanip a göm Nap niñ sabe göl gi midöp. Nipe God Niñ Nan Sabe Gep Bi Kub Yabił pör pör nöp mideinab.

7

Kiñ ap bi God niñ nan sabe gep bi midmidöp

¹ Melkisedek anibu nipe Kiñ midöm, niñi bi ram miñöñ Salem abad midöl gi, bi God klö halö yabił u niñ nan sabe gep bi u u rö nöp midmidöp. Pen Kiñ riñnap apöm, bac iñan Ebrahim niñ gi naij geila, kalip yu gi yuöm, nan aij aij kale gau dap auö niñöl gi, Melkisedek apöm niñ adan an au niñöm, God niñ sabe göm, Ebrahim niñ abad midaimön a ga. * ² Melkisedek anig ga niñöm Ebrahim nan pił gi daua gau, magöñhalö niñe li Melkisedek niñ magö añi ap ñöm, nipe ke magö

* 6:18: Nab 23:19 * 6:19: Lep 16:2-3 * 7:1: Jen 14:17-20

unbö ajip laŋ uda. Pen Melkisedek hib nipe u iŋ m+höp m+döp. Hib nipe Melkisedek u ud ado göm, “Kiŋ Aij Yabiŋ Nöp Göp” a gipal. Pen nipe ram m+nöŋ Salem Kiŋ m+dm+döp u, hib an+bu ud ado göm, “Kiŋ Agamij M+dep Magö Nöb” a gipal.

³ Melkisedek nipe bi God nip nan sabe gep bi u pen n+me iŋ u anig göl m+döp, nap n+hi iŋ u anig göl m+döp a göm haglö n+ŋagpun. Pen nip kal+ kŋiñ rikla ñ+n u, n+me yag daua ñ+n u a göm haglö n+ŋagpun; uma ñ+n u a göm u rö nöp haglö n+ŋagpun. Nipe pör nöp bi God nip nan sabe gep bi m+döp rö, nipe God N+ nipe rö m+döp.

⁴ God bac iŋaŋ Ebrahim nip n+ŋö aij gö, bi kub m+deinabön a ga u n+ŋbun nipe bi kub m+deia. Pen Ebrahim Melkisedek nip bi kub yabiŋ m+deia u n+ŋöm, nan p+ŋi g+ daueia gau, n+me li n+ŋ magö aŋ+ ap ñöm, nipe ke magö unbö ajip laŋ uda.

⁵ U nöd yabiŋ anig ga. Hainö Mos+ nip yag daueila kub göm, God Manö u ad+ŋ ap kal+ kŋiñ riköm haga, “Ebrahim rikö rik damöm, n+bi bi Lipai iŋ m+dpal gau God nip nan sabe gep wög g+ m+dlö n+ŋöl g+, kale Isrel n+bi bi gau magöŋhalö, mani nan n+hön n+hön udnabim gau, kal+ŋ n+me li magö aŋ+ aŋ+ dap ñ+mim, kale ke unbö ajip laŋ u udmim,” a ga. An+b u, hon Mos+ lo adö u n+ŋun n+ŋbun, kale magöŋhalö Ebrahim iŋ nipe m+dm+dal u, pen namam Lipai iŋ m+dm+dal gau kal+ŋ pör magö aŋ+ ap n+me li ñ+m+dal. *

⁶ Pen God bac Ebrahim nip haga, “N+bi bi ne gau ud aij g+nabin,” a ga. God manö haga ñ+n u, Ebrahim nipe bi r+mnap kal+ŋ nan ñ+agm+döp;

* 7:5: Nab 18:21

pen Melkisedek apöm Ebrahim nıp nıñöm, God nıp sabe göm, Ebrahim nıp abad mıdaimön a gö, Ebrahim nan daua gau magö añı ap nıme lı Melkisedek nıp ña. Pen Melkisedek Lipai iı bı ap mıdagmıdöp. ⁷ Hon nıñbun, bı ap apöm bı ap God nıp sabe göm, bı anıbi nıp abad mıdaimön a geinab u, bı God nıp sabe gınab u bı kub, bı ap bı pro. Anıb u, hon nıñbun Melkisedek bı kub, bac Ebrahim bı pro. ⁸ Bı Lipai iı Isrel nıbi bı magö añı nıme lı ñımıdal u udöm, mıd damöm mılep löm umla. Pen Melkisedek nıpe Ebrahim magö añı ap nıme lı ña uda u, God Manö u kalı kliñ rıköm, Melkisedek umöm wög nıpe arö ga a göm, hagagla.

⁹⁻¹⁰ Ebrahim Melkisedek nıp nan nıme lı ña anıbu, ñı pai rık dauaga ñın u ña. Hainö me, Aisak nıp rıkö, Aisak pen Jekop nıp rıkö, Jekop Lipai nıp rıkö, rık amıl apıl gılö, Lipai bı anıb gau God nıp nan sabe gep bı wög gılö nıñöl gı, Isrel nıbi bı gau mani nan kale gau kalıp nıme lı ñımıdal. Pen Ebrahim Melkisedek nıp nan nıme lı ña u, kalıp rık dauagla magö u ña u me, Ebrahim abe, bac nıpe Lipai iı abe, Melkisedek nıp nıme lı ñeb rö nöp mıdeila u nıñbun.

Bı God nıp nan sabe gep gısön nıbö u, bı nöd nıbö gau ka kalıp u uda

¹¹ Mosıs God Manö kalı kliñ rıköm, anıg anıg gımim a ga nıñöm, Juda nıbi bı kaj meme kaj sipsip nan gau damöm, Lipai iı God nıp nan sabe gep bı gau kalıp ñılö, kale pak lauöm God nıp sabe gı ñımıdal. Kale anıg göl God nıbi bı nıpe mıdaıblap, God Bı hain nıbö Melkisedek rö ke ap

yuagbö; Lipai bi gau, God niþ nan sabe gi ñöl gi nöþ miðaiþlap. Pen God Bi hain niþbö Melkisedek rö ap yua. ¹² Bi God niþ nan sabe gep hain niþbö aniþbu apöm, bi God niþ nan sabe gep nöð niþbö gau ka kalip uðeinab u, lo hain niþbö u rö nöþ apöm, lo nöð niþbö u ka u uðniþm.

¹³ Pen God Manö adiþ hagajin i, bi God niþ nan sabe gep hain niþbö u, Bi Kub hon u nöþ. Lipai niþi bi iþ u rik damöm niþ rik dauagla; Bi Kub hon iþ niþe u bi añi ap God niþ nan sabe gep wög u gaga.

¹⁴ Juda niþi bi iþ u nöþ rik damöm Bi Kub hon niþ rik daula. Pen Mosiþ bi Juda iþ rimnap God niþ nan sabe gep wög göl a göm manö rimnap hagaga.

* ¹⁵ Pen Bi God niþ nan sabe gep hain niþbö aniþbu, Melkisedek bi God niþ nan sabe gep miðmiðöp rö miðöp u me, nan hagabin aniþi waiö yabiþ miðöp. ¹⁶ Bi Kub hon u, bi iþ niþhön miðöp lo ap hagö, God niþ nan sabe gep bi ap miðagöp. Pen niþe bi klö ke halö miðöp, nan ap niþ al pak linim rö lagöp u me, God niþ nan sabe gep bi ap miðöp. ¹⁷ Niþhön ginig: God Manö adiþ ap kali kliñ riköm, God manö rimnap Krais niþ haga u kali kliñ riköm hagla,

“Bi yiþ sabe gep Melkisedek rö pör nöþ miðeinabön,” a ga.

¹⁸ Lo God Mosiþ niþ hagö Mosiþ niþi bi kalip hag ña lo aniþbu, niþhön ginig geia u ginim rö laga; manö yiþariþ rö la u me, God niþe ud ke gau la.

¹⁹ Lo God Mosiþ niþ hagö Mosiþ niþi bi kalip hag ña lo u, nan naij gau ap ud gö aij rö laga. Pen God niþe nan aij hanip ñöb; nan nöð niþbö u wasö.

* **7:14:** Ais 11:1; Mad 2:6; Rep 5:5

Aniþ u, gasi halö m+dpun. Nan aij hain niþbö u niþ udun, God m+ðöp au söl aunabun. *

²⁰ Bi God niþ nan sabe gep nöð niþbö gau wög kale nöð udla ñin u, God manö klö r+mnap hagaga. Pen Bi Kub hon God niþ nan sabe gep bi la ñin u, God manö klö ke hagöm haga. ²¹ Bi Kub hon God niþ nan sabe gep bi lin+g, God manö klö ke hagöm haga,

“Yad Bi Kub, yad manö niþjö yabiþ hagabin;
hainö manö ap ke hagagnabin.

Ne pör nöþ y+þ nan sabe gep bi m+ðeinabön,” a ga. *

²² God manö klö hagöm manö niþjö yabiþ haga u me, hon niþbun Jisas uma u me, God manö hain niþbö aij yabiþ u ud ke gau lagnab. *

²³ Bi God niþ nan sabe gep nöð niþbö gau, iru nöþ rö wög an+bu udla. Ap umö, bi God niþ nan sabe gep hain niþbö ap haglö, wög an+bu gi m+dm+ðöp; u umö hain niþbö u m+dm+ðöp; u umö hain niþbö u m+dm+ðöp. An+bu me, ap pör m+dagm+dal. ²⁴ Pen Jisas an+bu rö gagöp; niþe pör kam+þ m+ðöp u rö, wög an+bu arö gagöp. God niþ nan sabe gep bi pör nöþ m+ðeinab. ²⁵ Jisas pör nöþ kam+þ m+ðeia, uri kam+þ m+ðöp, hainö pör nöþ kam+þ m+ðeinab u me, niþi bi God niþi bi niþe m+dn+g, Jisas kal+þ a göm uma manö aij u niþ uðeinaböl u, niþe pör nöþ kal+þ ud as+þk yun+þm rö löp. *

²⁶ Jisas niþe bi uþ yabiþ; niþe nan si nan naij pro pro r+mnap gagöp; niþe as+þ m+dagöp. Jisas

* 7:19: Hib 9:9 * 7:21: Hib 5:6 * 7:22: Hib 8:6; 12:24

* 7:25: Ro 8:34

ram m̄n̄öŋ iŧ i n̄bi b̄i nan si nan naij ḡipal gau aip m̄ideia u pen God n̄ip ud ke dam ram m̄n̄öŋ aij kumi kabö adö lagod au la. God N̄ip Nan Sabe Gep B̄i Kub Yab̄iŧ hon me u. Han̄ip ḡi ñ̄i aij ḡin̄im rö löp. ²⁷ B̄i God n̄ip nan sabe gep b̄i kub yab̄iŧ ȳihar̄iŋ gau, ñ̄in̄ añ̄i añ̄i pör nöp nan si nan naij kale ke ḡipal rö, nan pak God n̄ip sabe ḡi ñ̄öm, hainö n̄ibi b̄i ke n̄bö gau nan si nan naij ḡipal rö, nan pak sabe ḡi ñ̄ibal. Pen Jisas han̄ip n̄ibi b̄i gau magöŋhalö, nan si nan naij ḡipun u n̄iŋöm, mañ añ̄i yab̄iŧ mab ba laŋ n̄ip ke sabe ḡi ñ̄a. Me aij! *

²⁸ Lo God Mos̄is n̄ip hagö Mos̄is n̄ibi b̄i kal̄ip hag ñ̄a lo u hagöp rö göm, b̄i nan si nan naij ḡipal gau kal̄ip hag l̄ilö, kale b̄i God n̄ip nan sabe gep b̄i kub yab̄iŧ m̄idpal. Pen hainö u, God manö ke klö hagöm manö n̄iŋö yab̄iŧ haga u, God Ñ̄i n̄ipe ke hag la. God nan n̄ihön n̄ihön Ñ̄i n̄ipe ḡin̄ig gab a göm gas̄i n̄iŋa u, Ñ̄i n̄ipe nan magöŋhalö ḡin̄im rö löp.

8

Jisas n̄ipe God N̄ip Nan Sabe Gep B̄i Kub Yab̄iŧ hon

¹ Pen manö hagabun iŧ u an̄ig göl m̄idöp: God N̄ip Nan Sabe Gep B̄i Kub Yab̄iŧ hon u amöm God kumi kabö adö laŋ au mailö halö m̄idöp u ñ̄imagö ȳij̄ig böŋ lau adö as̄ik m̄idöp. ² God N̄ip Nan Sabe Gep B̄i Kub Yab̄iŧ hon an̄ibu, n̄ipe God sabe gep ram au wög göp. God sabe gep ram au wög göp u,

* 7:27: Hib 5:3

nibi bi gi lagla; God sabe gep ram niŋö u, God Bi Kub nipe ke gi la.

³ Bi God niþ nan sabe gep bi kub yabiþ minöŋ adö iþ i gau magöŋhalö, nibi bi nan si nan naij giþal gau kaj meme aka kaj sipsip nan gau dap nan sabe gep bi kub yabiþ ñilö, kale pen rimnap pak God niþ aij a göm sabe gi ñimidal; rimnap pen pak nan si nan naij göm gac halö midpal u God niþmön arö ginim, a göm, bid adö u pak lauöm God niþ sabe gi ñimidal. Anib unbö rö nöþ, God Niþ Nan Sabe Gep Bi Kub Yabiþ hon nan rimnap God niþ ñinig ga. ⁴ Jisas ram minöŋ kumi kabö adö laŋ midöp u me, nipe God Niþ Nan Sabe Gep Bi Kub Yabiþ midöp. Pen nipe ram minöŋ iþ i midböp, God niþ nan sabe gep bi ap midagaiböp. Niþhön ginig: God haga rö, bi Lipai iþ yag daubal gau nöþ, God niþ nan sabe gep wög göl gi, Mosiþ lo manö kaliþ kliñ rika rö niþöm, nan pak God niþ sabe gi ñibal. ⁵ Pen minöŋ naböŋ adö iþ i God niþ nan sabe gep wög giþal u, ana ral niþöm giþal rö nöþ giþal; nan yabiþ u ram minöŋ kumi kabö adö laŋ au midöp. Adö anibu nöþ, Mosiþ God sabe gep sel ram u ginig ga u, God niþ haga, “Nö ilö gau midmön, yad nöþ yamnö niþna rö nöþ magöŋhalö anib unbö rö nöþ gimön,” a ga. *

⁶ God Niþ Nan Sabe Gep Bi Kub Yabiþ hon Jisas, bi God niþ nan sabe gep bi kub yabiþ nöð niþbö gau gimidal rö gagab; nipe wög kub yabiþ gab. God Niþ Nan Sabe Gep Bi Kub Yabiþ hon Jisas gö God nibi bi nipe udnab manö u, Mosiþ kaliþ kliñ rika manö u rö midagöp. God nibi bi nipe udnab

* 8:5: Kol 2:17; Hib 9:23; Eks 25:40

manö u hagnig, nipe manö klö hagöm haga, “Yad kalöp manö n+ñö hagabin, n+bi b+ yad kal+p nan aij yab+ñ n+inabin,” a ga. *

⁷ Pen God manö nöd hag la u aij gaiböp, manö g+sön n+bö u dauagböp. ⁸ N+bi b+ gau m+id aij gagla rö, God kal+p hag g+in+g, b+ manö hagep n+pe ap gasi ñö, God Manö kal+ k+in r+köm haga,
“Yad B+ Kub kalöp hagabin,

hainö yad Isrel n+bi b+ gau abe
Juda n+bi b+ gau abe

kal+p manö aij g+sön n+bö hagnabin. *

⁹ N+pis n+hi i+an gau kal+p ñ+magö adö lem
ud Ijip n+bö daunö u

pen manö hag adö añ+ lem hagnö u n+ñageila u
me,
yad kal+p arö g+inö.

An+bu u, manö an+bu rö,
kal+p kauyan hagagnabin.

¹⁰ Yad B+ Kub kalöp hagabin,
hainö yad Isrel n+bi b+ gau

kal+p manö hain n+bö hagem manö hag adö añ+
lem,

lo yad u gasi m+idmagö an kale dan li ñ+nö,
n+ñ aij göm gasi n+ñöl g+ m+ideinaböl.

An+bu u, yad God kale m+ideinabin;
kale n+bi b+ yad m+ideinaböl.

¹¹ Ñ+in an+bu, n+bi b+ yad gau,
n+mdamam n+bi b+ r+imnap kal+p,

‘B+ Kub n+pe God u n+ñ udmim,’ a göm, ha-
gagnaböl.

N+hön g+in+g: n+bi b+ pro abe, n+bi b+ kub abe,

* **8:6:** Hib 7:22 * **8:8:** Jer 31:31-34

kale magörjhalö yip niñnaböl.

¹² Nan si nan najj gipal gau,
kalip mög niñnem arö ginabin.

Nan si nan najj gipal gau
gasi niñöl gi midem kalip manö kub ha-
gagnabin,” a ga.

¹³ God nipe manö aij hain niñbö anibi hag löm,
“manö aij gisön niñbö” haga u me, hon niñbun
manö nöd niñbö u miñi ram luö göp rö wög
midagöp a ga; nan luö göp u söl böñ nöp ur ginig
gab.

9

*God nip nan sabe gep bi nöd niñbö gau, meme
sipsip hagape u udöm, God nip sabe gi ñila*

¹ God manö aij nöd haga adö u hain göm, God
nip sabe ginig geila u, yiharinj sabe göl rö laga;
kfiñ aij göl gi nöp sabe gimidal. God nipe hagö,
sel ram ap gi löm am nip sabe gila. * ² Sel ram
anibu, ram raul migang mihöp geila. Ram magö
raul migang ap gi löm, Ram Raul Migang U† u a gila.
Raul migang anibu hapö mitanj lauep nan ap löm,
abañ bad ap löm, God nip sabe gi ñeb bred u pör
pör dam abañ adö anibu limidal.

³ Pen ram magö raul migang ap, watij kub yabi†
u pi† gila. Raul migang anibu, Ram Raul Migang
U† Ke Yabi† u a gila. * ⁴ Raul migang anibu,
mab abañ bad ap gi löm, kabö gol ud pak go†
bad löm magörjhalö har† göl, nan ha†inj aij auöp
u adö anibu laumidal. Kes kabö gol udöm gila

* **9:1:** Eks 26:1-30; 25:23-40 * **9:3:** Eks 26:31-33

kub ap, God Manö Aij Kes Magö a gïmïdal u, u rö nöp mïdeia. Kes mïgan anïb yaŋ, God lo manö kalï kïñ rïka kabö mïhau u abe, Eron ilöŋ adiŋ ud ajep marep ga u abe, nan mana rin kabö gol udöm gïla mïgan u rïm leila mïdeia u abe lïlö mïdmïdöp. *

⁵ God mïdöp i a göm, Kes Magö mïdeia adö adö au gïlaŋ, ejol rö mïhau auan bad halö böŋ böŋ geila. Nan si nan naij gïpun gac u, God nïŋöm arö gaŋ a göm, hagape pro pro dap sabe gï ñïmïdal aŋ anïbu. Nan anïb gau manö u, mïñi hag mïlöbö lem kalï kïñ rïknam rö lagöp. *

⁶ Pen nan anïb gau magöŋhalö gïlö mïdö nïŋöl gï, bi God nïp nan sabe gep gau pör pör, sel ram raul mïgan höŋ adö u amöm, God nïp wög u gïmïdal. * ⁷ Pen bi God nïp nan sabe gep yïharïŋ anïb gau, ram raul magö aŋ yaŋ aröl rö laga. Mï aňi aňi, God nïp nan sabe gep bi kub yabił u nöp, sipsip hagape dam nöp, raul mïgan anïbu armïdöp. Nan si nan naij nïpe ke ga gau gac u abe, nïbi bi nïŋ aij gagöm nan si nan naij gïla gau gac u abe God nïŋöm arö gïnïm a göm, hagape u dam raul mïgan anïbu amöm, God nïp sabe gï ñïmïdöp. * ⁸ Ga anïbu, Ana Uł u hanïp yamö nïŋbun, sel ram anïbu ram raul mïgan mïhöp halö mïdmïdöp rö, Ram Raul Mïgan Kamïŋ Aij Uł Ke Yabił anïbu aröl rö laga. ⁹ Pen gïmïdal anïbu, God hanïp nïbi bi mïñi mïdpun ñïi i gasi nïŋun a göm haga. Pen nan ñïmïdal u abe, kaj meme kaj

* **9:4:** Eks 16:33; 25:10-16; 30:1-6; Nab 17:8-11; Dud 10:3-5

* **9:5:** Eks 25:18-22 * **9:6:** Nab 18:2-6 * **9:7:** Lep 16:2-34

sipsip nan gau damöm, pak God nîp sabe gîmîdal u abe, nan si nan naij gîlô gac mîdmagö anj kale danj mîdeia u lik gî yuö, God nîbi bî asînj mîdagöp nîpe mîdaiöl rö laga. * ¹⁰ Anîg gîmîdal u, kale yîharînj nan ñîjeb, ñîg ñîjeb, ñîg pakep, nan adö adö gau nöp nînjöm gîmîdal. Lo manö nöd nîbö anîb gau nînjöm nan kîiñ aij gîmîdal anîbu, yîharînj God manö aij gîsön nîbö hagnîg ga manö anîbu abad mîdöl gî, ana rö nînjöm gîpal rö u gîmîdal.

God nîp nan sabe gep bî hain nîbö u, hagape nîpe u ke dam God nîp sabe gî ña

¹¹ Pen Krajs geia nan aij hadö aua gau, nîpe ke nan aij gau God Nîp Nan Sabe Gep Bî Kub Yabîl mîdöp. Pen ram nîpe au bî anj nîbö hon mîdöm hanîp gî ñab ram anîbu, nîbi bî gî lîlô sel ram nöd nîbö mîdmîdöp rö mîdagöp; God mînönj nabönj i gî lôm, Krajs wög gab ram u gî laga. Krajs wög gab ram u ram aij unbö ke. ¹² Krajs kaj meme kaj kau pi paköm, hagape dam God nîp sabe gîmîdal rö gaga; hagape nîpe u ke yua u nöp God nîp sabe gî ña. Pen bî God nîp nan sabe gep nöd nîbö gau pör pör nöp hagape honj göm sabe gî ñîmîdal rö gaga; hanîp ud God aip jîm ñînjîg, hagape nîpe ke mañ añî yabîl dam Ram Raul Mîgan U† Ke Yabîl laj ara u me, hon pör pör nöp kamînj mîdaiun rö löp.

¹³ Nîbi bî lo nöd nîbö nînjöm nan kîiñ aij gîblap rö gagöm asînj mîdmîdal nîbi bî gau aulö, bî God nîp nan sabe gep gau, ñîn rîmnap kaj meme ap pak hagape u udöm, nîbi bî anîb gau yuö

* **9:9:** Hib 10:1-2

pismas gı paköm kamıñ limıdöp; ñın rımnap kaj kau nıbar ap pak hagape u udöm, anıg gımıdal; ñın rımnap kaj kau neb pi ap mab laulö böñ nöp in bıc rıka bad rımnap udöm, ñıg halö uı maıı göm udöm u rö nöp nıbi bı kalıp gau yuö pismas gı paköm kamıñ limıdöp. * 14 Hagape yıharıñ pismas gı yuö kamıñ limıdöp anıbu nıñun nıñbun, Ana pör pör nöp mıdöp u Krais Bı Uı Ke Yabıl u aip mıdöm, hanıp a göm umö, hagape yua u hanıp gö, nan si nan naij gıpun gac u mıdmagö añ hon dañ mıdöp u fıık gı yuö, nagı ubıñ ap lug paköm umnaböl adö u arö gun, God pör kamıñ mıdöp u nıp nöp wög gı ñun. *

Krais hagape nıpe yua rö, hanıp God aip ud jım ñöl la

15 Krais God manö aij gısön nıbö dapöm bı an nıbö mıdöp u, God nıbi bı yad udnam a göm hag la gau, kalıp nan aij ñınabin a ga nan gau udnaböl a göm göp. Krais uma u me, nıbi bı Mosıs lo manö ña u rıb juöm, nan si nan naij gıpal gau gac anıbu fıık gı yunım rö löp.

16-17 Nıbi bı rımnap manö klö hagöm hagpal, “Yad umnö, nan yad gau hagpin rö nıme lımim,” a gılö, manö anıbu nıñöm, yıharıñ nöp mıdlö mıdlö, böñ nöp umlö nöp, hagpal rö nıme lıbal. Kale kamıñ mıdlö nıñöl gı, nan kale nıme lagpal. 18 Anıbu u rö, God manö aij nöd nıbö Isrel nıbi bı kalıp haga u, nan ap dap paklö hagape lugö uma me, manö anıbu pıdöñ ga.

* 9:13: Lep 16:15-16; Hib 10:4; Nab 19:9,17-19 * 9:14: 1Pi 1:18-19

19 God Mosıs nı̄p hagö Mosıs lo manö köp kalı̄ kliñ rı̄ka. God manö anı̄bu hagö, Mosıs nı̄ñöm manö anı̄bu magöñhalö nı̄bi bı̄ gau magöñhalö kalı̄p hag ñı̄ naböñ juöm, kaj kau pi pak hagape udöm, kaj meme pak hagape udöm, ñı̄g rı̄mnap halö hoñ göm, nan hisop a gal lö kı̄d u udöm, sipsip uñ u ud adı̄ñ lañ adı̄köm, ñı̄g hagape anı̄bu rauöm, lo manö köp anı̄bu abe, nı̄bi bı̄ apöm mı̄deila gau magöñhalö abe yuö pı̄smas gı̄ pakö haga, * 20 “Hagape yunö köp abe kalöp abe pı̄smas gı̄ pakab anı̄b i, God manö aij u kłö hagöm hagöp u, kale anı̄b unbö rö nöp gı̄mim a ga u, hadö nı̄ñbun a gem yuabin,” a ga. 21 Pen hagape rı̄mnap udöm, God sabe gep sel ram u yuö pı̄smas gı̄ paköm, nan nı̄hön God nı̄p nan sabe gı̄nı̄g lı̄la ram anı̄bu mı̄deia gau magöñhalö yuö pı̄smas gı̄ paköm ga. * 22 Lo manö Mosıs kalı̄ kliñ rı̄ka anı̄bu amgö lı̄ nı̄ñun nı̄ñbun, nan nı̄hön God nı̄p nan sabe gı̄nı̄g lı̄la ram anı̄bu mı̄deia gau magöñhalö rö, ke uł aij mı̄dageia; hagape ud yulö pı̄smas gı̄ pakö nöp, uł aij mı̄dmı̄döp. Lo manö Mosıs kalı̄ kliñ rı̄ka anı̄bu amgö lı̄ nı̄ñun nı̄ñbun, nı̄bi bı̄ nan si nan naij gı̄lö, nan ap dap paklö hagape lugö me, gac anı̄bu lı̄k gı̄ yumı̄döp. *

Krais hanı̄p a göm umöm, gac hanı̄p lı̄k gı̄ yuöp

23 Nan anı̄b gau, nan ram mı̄nöñ kumi kabö adö lañ au mı̄döp gau ana rö nı̄ñöm gı̄pal rö nöp mı̄dmı̄döp. Pen nan ana rö mı̄dmı̄döp gau, sipsip ap hagape lugö me, gac anı̄bu lı̄k gı̄ yua u me, nan yabił u ram mı̄nöñ kumi kabö adö lañ au mı̄döp

* 9:19: Eks 24:6-8 * 9:21: Lep 8:15,19 * 9:22: Lep 17:11

u, nan yiharıñ anıb rö wasö, nan aij ke yabıł sabe gı ñeb. * ²⁴ Sel ram nöd nıbö Isrel nıbi bı gı löm God nıp sabe gı ñımdal u, nan ram mınöñ kumi kabö adö lañ au mıdöp gau ana rö nıñöm gıpal rö nöp mıdeia. Pen Kraıs ram mıgan raul anıbu rö araga. Nıpe ram mınöñ kumi kabö adö lañ au aramöm, uri hanıp bı anı nıbö rö mıdöm God mıdöp aip mıdöp. ²⁵ Isrel God nıp nan sabe gep bı kub yabıł gau, mı añı añı, hagape kale ke wasö, sipsip nan gau paköm hagape udöm, God nıp sabe gı ñınıg, Ram Raul Mıgan Ú Ke Yabıł raul mıgan u armıdal. Pen Kraıs adö anıbu rö, ñın iru nöp nıp ke sabe gı ñınıg ram mınöñ kumi kabö adö lañ au araga. ²⁶ Kale gımdal rö, Kraıs abe unbö rö gıböp u, God hadame dagol gau mınöñ naböñ i gı la ñın u rıköm, mıd damöm mıdpun ñın i, Kraıs pör pör mı añı añı hanıp a göm, ilön kub udöm umböp. Pen uri ñın hain nıbö mıdpun i, nan si nan naij gac u, nıbi bı nöd mıdmıdal gau gıla, nıbi bı uri mıdpun gau gıpun, nıbi bı hainö mıdeinaböl gau gı naböl, nan si nan naij gac u magöñhalö, mañ añı yabıł nıbi bı magöñhalö a göm ram mınöñ ıı i apöm uma. *

²⁷ Nıbi bı gau magöñhalö mañ añı yabıł umöm, hainö manö kub u nıñ naböl rö, ²⁸ Kraıs nıpe mañ añı nöp nıbi bı nan si nan naij gac kale magöñhalö ık gı yunıg uma. Nıpe bı añı nöp; kale nıbi bı iru yabıł. Kraıs kauyañ aunab. Pen kauyañ ado gı aunab ñın u, nıbi bı nan si nan naij gıpal gau kalıp kauyañ nan sabe gı ñınam a göm auagnab; nıpe anıg hadö böñ nöp ga. Pen nıbi bı nıp aij

* **9:23:** Hib 8:5; 10:1 * **9:26:** Hib 10:10

gö niṅöl gɨ abad mɨdpal gau kalɨp böṅ nöp udöm nan aij ñɨnabin a ga u ñɨnɨg aunab.

10

Sabe gep nöd nibö u, nan si nan naij gac u ɨk gɨ yuagnab

¹ Mosɨs lo manö kalɨ kɨɨñ rɨka rö niṅöm, sipsip nan gau pak sabe gɨpal u, yɨharɨṅ hainö gau gɨnɨg gab u ana ral niṅöm gɨpal rö gɨpal. Gɨpal anɨbu, mɨ añɨ añɨ pör gɨpal. Anɨb u, niṅi bɨ God niṅp aunɨg gaböl gau, nan sabe gep lo gau hain göm, God niṅi bɨ asɨṅ mɨdagöp niṅpe mɨdöl rö lagöp.

² Sipsip nan gau pak God niṅp sabe gɨ ñɨlö, God nan si nan naij gac kale u böṅ nöp ɨk gɨ yuböp u, gasɨ iru niṅöm, kauyaṅ gun kauyaṅ gun a göm gagblap; mañ añɨ ap nöp göm arö gɨblap. ³⁻⁴ Kaj kau niṅbar hagape u abe, kaj meme hagape u abe, nan si nan naij gɨpal gac u ɨk gɨ yunɨm rö lagöp u me, mɨ añɨ añɨ pör nöp nan gau pak God niṅp sabe gɨpal u, kale niṅi bɨ nan si nan naij gac halö mɨdpal u hauɨ göl rö lagöp. *

⁵ Anɨb u, Kraɨs mɨnöh naböh adö ɨ i aunɨg göm, niṅpe God niṅp haga, “Niṅi bɨ kale sipsip nan gau pak nöp sabe gɨpal u nöp aij gagöp.

Niṅi bɨ nan nöp ñeb ap dam nöp ñɨbal u nöp aij gagöp.

Pen ne yɨp bɨ hañ romaṅ ap gɨ ɨban. *

⁶ Pen kaj kau kaj sipsip nan anɨb gau halö laulö böṅ nöp in bɨc rɨköp u abe,

* **10:3-4:** Hib 9:13 * **10:5:** Sam 40:6-8

nibi bi nan si nan naj gipal gac u gasi niñöm
sipsip nan gau pak sabe gipal u abe,
u rö nöp ne niñö aij gagöp.

⁷ Pen manö rimnap halö hagem hagnö,
'God, yad midpin.

Hadame nöp köp u kali kliñ riköm hagla rö u,
yad aubin u, gasi ne nöp niñmön hagnabön
rö ginabin,'” a ga.

⁸ Krais manö anib mihau haga. Manö ap u God
nip hagöm haga, “Nibi bi kale sipsip nan gau pak
nöp sabe gipal u ne niñö aij gagöp; nibi bi nan
ñeb ap dam nöp ñibal u abe ne niñö aij gagöp; kaj
kau kaj sipsip nan anib gau halö laulö böñ nöp in
habik lugöp u abe ne niñö aij gagöp; nibi bi nan
si nan naj gipal gac u gasi niñöm sipsip nan gau
pak sabe gipal u, u rö nöp ne niñö aij gagöp,” a
ga. Mosi lo manö kali kliñ rikö midöp rö nöp
sabe gi ñimidäl u pen Krais niñöm, “God nip aij
gagöp,” a ga. ⁹ Pen Krais manö ap God nip hagöm
haga, “God, yad midpin. Yad aubin u, gasi ne nöp
niñmön hagnabön rö ginabin,” a ga. Anib u, nibi
bi nan pak God nip sabe gi ñi mideila manö nöd
nibö u, God nipe wasö göm, manö aij hain nibö u
gö pidöñ gö ara. ¹⁰ Anib u, Jisas Krais Nap manö
u niñöm, nan si nan naj gipun gac u lik gi yunig,
mañ añi yabıl hañ roman nipe ke böñ nöp sabe
gi ña u me, hon nibi bi magöñhalö nan si nan naj
gac u lik gi ke gau yuö nibi bi ut nipe midpun. *

¹¹ Bi God nip nan sabe gep gau ñin añi añi wög
kale gipal. Ñin añi añi kale pör pör nan gau pak

* **10:10:** Hib 9:12

God nɪp sabe gɪpal. Pen anɪg gɪlö, nɪbi bɪ nan si nan najj gɪpal gac u ɫɪk gɪ yunɪm rö lagöp. *

¹² Pen Krajs nɪbi bɪ nan si nan najj gac u ɫɪk gɪ yunam a göm nɪp ke mañ añɪ ap nöp sabe gɪ ñöm, wög anɪbu gɪ uɔpin a göm, am God ñɪmagö yɪjɪg adö böŋ lau asɪka. ¹³ Krajs God ñɪmagö yɪjɪg adö böŋ lau asɪk mɪdö nɪŋöl gɪ, God nɪpe Krajs nɪp kauaɫ mauaɫ mɪdpal gau ma ara nɪpe mo gau ɫɪnab. *

¹⁴ Krajs nɪpe mañ añɪ nöp uma u, nɪbi bɪ nan si nan najj gac kale ɫɪk gɪ yuöp gau, kale nɪbi bɪ uɫ nɪpe hadö mɪdpal. Pen kale nɪbi bɪ uɫ nɪpe pör nöp mideinaböl. ¹⁵ Ana Uɫ u rö nöp hanɪp manö anɪbu rö hag ñöb. Nɪpe manö hagep bɪ nɪpe ap nɪp gasɪ ñö, God Manö u adɪŋ ap kalɪ kɫɪñ rɪköm haga,

¹⁶ “Yad Bɪ Kub hagabin,
hainö yad manö hain nɪbö kalɪp hagem
manö hag adö añɪ lem,
lo yad u gasɪ mɪdmagö aŋ kale daŋ ɫɪ ñɪnö,
nɪŋ aɪj göm gasɪ nɪŋöl gɪ mɪdeinaböl,” a ga. *

¹⁷ Pen manö ap haga,
“Nan si nan najj gɪpal u nɪŋem arö gem,
hainö gasɪ nɪŋöl gɪ mɪdageinabin,” a ga. *

¹⁸ Anɪb u hon nɪŋbun, God nɪpe nɪbi bɪ magöŋhalö nan si nan najj gɪpal gac u hadö nɪŋöm arö göp rö, God nɪp nan sabe gep bɪ gau wög ap mɪdagöp yabɪɫ.

God mɪdöp söl auun

* **10:11:** Eks 29:38 * **10:13:** Sam 110:1 * **10:16:** Jer 31:33;
Hib 8:10 * **10:17:** Jer 31:34

19-20 Añ mam bi. Jisas hañ romanj nipe ke hagape nipe ke nöp sabe gi ñöm ilön udöm uma u me, walij kub Ram Raul Migan U† Ke Yabi† pi† gila u pak gi dö gö, adan gisön n†bö adan kamiñ arep ap hon böñ nöp hi†ka. *

21 Krajs nipe hon God i† nipe midpun gau, bi ram nap n†bö rö midöm, God Nip Nan Sabe Gep Bi Kub Yabi† hon u midöp. 22 Anib u me, Krajs nan si nan naj gipun gac u hadö lik gi yuö, gasi magö hon mid aij göp niñöm hon ñig pak aij gipun rö u† nöp midun, God manö aij u niñ ud pidöñ gun, gasi a†i nöp niñun, God midöp au söl arun. * 23 God pör nöp hagöp rö nöp ginab u me, God hanip dam ram minöñ kumi kabö adö lañ au ud arnab a göp manö niñö anibu niñ ud pidöñ gun gasi halö abad midaiun. God hainö anig ginab manö u n†bi bi gau hag ñibun rö, hon ke gasi a†i anibu nöp niñ ud pidöñ göl gi midaiun. 24 Pen añ mam bi rimnap kalip midmagö lun gi aij ginö, kale pen n†bi bi rimnap kalip midmagö löm gi aij g†lö, añ mam gau pen pen ud aij gun, gi ñun, pen pen midmagö lun, gi aij gun. Gasi u nöp niñöl gi midaiun. 25 N†bi bi rimnap God Manö niñun a göm apöm magum gim†dal u pen hainö arö g†pal rö, gagun. Bi Kub ado gi apöm manö kub hagnab ñin u söl midöp a gun, ap magum gun, manö aij niñbun u, pen pen hag ñöl gun, jim ñöl midaiun. *

Krajs nip arö ginabun u, böñ nöp ap lug pakun rö löp

* 10:19-20: Mad 27:51; Hib 4:16

* 10:22: Lep 8:30; Esi 36:25;

Ep 5:26 * 10:25: Hib 3:13

26 Kraiss manö aij manö yuö u haglö n+ñ aij gun, pen ado g+ nan si nan naij adö u kauyan göl g+ m+dnabun u, nan ap God n+ñ sabe g+ ñ+no gac hon u ñ+k g+ yun+m rö lagöp. * 27 Adö an+bu, adan hon ap m+ dageinab. God n+ñ p+ñ+ñ gun, manö kub u abe, mab m+ñ+ñ kub God koñmañ n+ñpe gau kal+ñ in hij g+ lugn+ñ gab u abe abad m+deinabun. * 28 Mos+ lo manö kal+ñ kliñ r+ka u, n+ñbi b+ n+ñlö, nan y+har+ñ rö lö, r+ñ r+keila u, n+ñbi b+ m+ñhau aka m+ñhau n+ñgan amgö n+ñlö, manö kub g+m+dal ñ+ñ u, kal+ñ mög n+ñn+m rö lagö, b+ manö ud as+keñ gau manö an+bu n+ñ aij göm haglö böñ nöp al pak ñ+m+dal. * 29 An+ñ u, n+ñbi b+ God Ñ+ñ n+ñpe u nöp añeb añeb ñ+ñaböl u, God n+ñbi b+ manö kub hagnab ñ+ñ u kal+ñ manö kub hagöm, kal+ñ pen ilön naij ñ+ñ+ñ gab. God Ñ+ñ n+ñpe n+ñ añeb añeb ñ+ñaböl an+bu, Kraiss hagape n+ñpe ke han+ñ God aip ud j+m ñöl ñ+nam a göm yua u, kal+ñ nan y+har+ñ rö lö, an+ñ g+ñaböl. Pen God Ana kal+ñ mög n+ñöb u, n+ñ u rö nöp añeb añeb ñ+ñaböl. * 30 Hon n+ññbun God B+ñ Kub n+ñpe haga, “N+ñbi b+ nan si nan naij g+ñal gau, yad añ+ñ kal+ñ pen g+ñ naij g+ñabin,” a ga. Pen manö ap haga, “B+ñ Kub n+ñpe ke n+ñbi b+ n+ñpe gau kal+ñ manö kub hagnab,” a ga. * 31 Pen God B+ñ Kub pör pör m+ñdöp u, n+ñbi b+ gau kal+ñ manö kub hagnab u n+ñlö an+ñ+ñ gö p+ñ+ñ g+ñaböl.

God Manö hagöp rö nöp g+ñno arn+m

32 Pen nöd g+m+ñdim u hauñ gagmim. Kraiss mailö aij kalöp pak ñö manö aij n+ñpe u n+ñ udpe, n+ñbi

* 10:26: Hib 6:4-8 * 10:27: Ais 26:11 * 10:28: Dud 17:6; 19:15 * 10:29: Eks 24:8 * 10:30: Dud 32:25-36

bi rımnap kalöp marö kub ñıla u pen nıp arö gagpe. ³³ Ñın rımnap kalöp manö naj hagöm, gı naj gımıdal u pen gası anıbu nııagmim, Krais nıbi bi mıgan rımnap kalıp gı naj geıla anıb gau adö armıdim. ³⁴ Nıbi bi Krais manö aij u nıı udlö, nagi lıla gau, mög nıııııdim. Bi kub ram mııııı kale abadpal gau apöm nan kale magöııhalö ud gau nıbö gau nıbö pııı gı ud arlö, gası iru nııagmim, aij gö nııöl gı, kale nan pııı gı ud aragep, nan aij yabıı pör pör nöp mıdnab u gası nııöl gı nöp mıdmıdim. * ³⁵ Anıb u, hain hain gagmim; kłö gımim gası halö mıdeınabım u, God kalöp pen nan aij yabıı ñınab. ³⁶ Krais manö aij nıı udpım u arö gagmim. God Manö hagöp rö nöp gıpe arö me, God Manö hagöp rö nöp kalöp nan aij anıbu ñınab. ³⁷ God Manö u nıııun nııııun, manö ap kalı klııı rıııöm hagla,
 “Magö ulep nöp ap mıdöp

Bi aunıg gab u aunab. *

³⁸ Pen nıbi bi kamıı aij yad gau,
 yıp nıı udöm kamıı mıdeınaböl.
 Pen nıbi bi rımnap yıp arö gıııaböl u,
 yıp aij gagnab,” a gıla.

³⁹ Pen hon nıbi bi God nıp arö göm ap lug pakn-aböl rımnap mıdagpun; nıbi bi nıp nıı udöm, pör pör nöp kamıı mıdeınaböl gau mıdpun.

11

Nıı udep magö u

* **10:34:** Mad 6:20; 19:29 * **10:37:** Hab 2:3-4

¹ Nibi bi God Manö hagöp u manö niñö hagöp a göm, God n+p niñ udpal gau, God Manö hainö kalöp gi aij ginabin a göp u, kale gasi mihöp wasö, God Manö hagöp rö nöp niñ ud pidöñ gipal. Nibi bi God Manö hagöp u manö niñö hagöp a göm, God n+p niñ udpal gau, God Manö nan anib gau anig göl anig göl midöp a göp u, kale nan anib gau amgö niñagpal u pen kale gasi mihöp wasö, God Manö hagöp rö nöp niñ ud pidöñ gipal. * ² Nibi bi rimnap hadame nöp gau, miñi nöp kali kliñ rikajin rö gila rö, God n+p aij ga.

³ God n+p niñ udun, God Manö hagöp u manö niñö hagöp a gipun u me, nan kumi kabö adö lanjabe, nan minöñ naböñ il i abe, God nan ap udöm gi laga, God manö u nöp hagö la u, niñbun. *

Ebol, Inok, Noa God n+p niñ udla

⁴ Hadame nöp bi ne Ebol God n+p niñ udöm, God manö hagöp u manö niñö hagöp a ga u me, nan dapöm God n+p pak sabe gi ñö, God niñö aij ga. Pen nimam Ken nan dapöm sabe gi ña u, God niñö aij gaga.

Ebol nipe God n+p niñ udöm, God manö hagöp u manö niñö hagöp a ga u me, God n+p pen bi kamij aij yad a göm, nan sabe gi ña u niñöm, yip aij göp a ga. Ebol umöm arö, miñi aip midagpun u pen, nipe God n+p niñ uda aiud anibu, hanip nibi bi rimnap gasi ñöl gi nöp midöp. *

⁵ Pen Inok nipe u rö nöp God n+p niñ udöm, God manö hagöp u manö niñö hagöp a göm, God n+p niñ ud mid damöm umaga. God n+p niñ udöm,

* **11:1:** 2Ko 5:7 * **11:3:** Jen 1:1; Sam 33:6; Jon 1:3 * **11:4:** Jen 4:3-10

God manö hagöp u manö niñö hagöp a ga u me, God niþ pen bi kamij aij yad a göm, kamij nöþ ud ara. Niþi bi niþ ulhai ulhai niñ wasö gila; God niþe ke niþ dam ram m+ñöñ kumi kabö adö lañ au ud ara. * ⁶ Niþi bi God niþ niñ udöm, God Manö hagöp u manö niñö hagöp a ginaböl gau nöþ, God niñö aij ginab. Niñön ginig: niþe kamij m+ðöp rö, niþ sabe ginö, hanip manö hagöp rö ginab a gipal niþi bi gau nöþ ud aij ginab.

⁷ Pen Noa niþe u rö nöþ God niþ niñ udöm, God manö hagöp u manö niñö hagöp a göm, God hagöp rö nöþ ginab a göm, haga rö nöþ ga. God Noa niþ möñ kub paknab a gö, Noa amgö niñaga u pen God niþ niñ uda rö, manö niñö hagöp a göm, ñig magib kub u gi la. Ñig magib kub an+bu gi löm, niþi niþe ñi pai niþe gau magöñhalö raul m+gan an+bu arlö, möñ kub yab+ u ala pen kamij mideila. Pen God möñ kub paknab a gö, amgö niñaga ñin u, God manö hagöp u manö niñö hagöp a göm gö arö ñig magib gi la u me, God niþ bi kamij aij yad a ga. Niþe kamij arö niñöl gi, niþi bi manö niþe riþ jula gau niþi bi nan si nan najj nöþ göl gi mideila u waiö m+ðöp.
*

⁸ Bac ilañ Ebrahim u rö nöþ God niþ niñ udöm, God manö hagöp u manö niñö hagöp a göm, haga rö nöþ ga. Nap ram m+ñöñ u m+ðö niñöl gi God haga, “Ñi pai ne yag daunabön yag daulö arnab gau, kalöp ram m+ñöñ kub ap böñ nöþ hagnabin u me, ammön an+þ gau m+ðaimön,” a ga. God an+g hagö, Ebrahim ram m+ñöñ an+bu m+ðöp gau

* **11:5:** Jen 5:21-24 * **11:7:** Jen 6:13-22; 7:1

a göm niḡaga; God yip abad mideinab a göm, haḡowaḡo ara. * 9 Pen God ram m+nöḡ niḡ hag la am mideia ram m+nöḡ an+bu ram m+nöḡ niḡe wasö, niḡi bi riḡnap ram m+nöḡ kale. Niḡe bi m+ḡo gau niḡo rö mideia. Niḡe an+g göḡ m+döm, sel ram nöḡ göm han ajöm, niḡ niḡe Aisak niḡ yag daua. Yag dauö kub göm, nap ga rö nöḡ sel ram nöḡ han ajeia. Aisak niḡ niḡe Jekop niḡ yag dauö kub göm, u rö nöḡ sel ram nöḡ han ajeia. Pen God ram m+nöḡ niḡ hag löm Ebrahim niḡ haga u, niḡ niḡe Aisak Jekop kal+ḡ u rö nöḡ hag la. * 10 Pen Ebrahim God ram m+nöḡ klö aij pör mideinab a göm g+ la u, am mideinabin a g+ gasi niḡöl g+ mideia.

11 Ebrahim bi m+ḡep löm, niḡbin Sara niḡi wasöke m+ḡep yabiḡ löm, m+dailö. Pen Ebrahim God niḡ niḡ udöm, God manö hagöp u manö niḡö hagöp a göm, hagöp rö nöḡ hal+ḡ g+nab a göm, niḡ Aisak niḡ yag daulö. * 12 Ebrahim bi hadö umöb rö mideia u pen niḡ niḡe an+bu riḡkö, riḡ dam dap+ḡ g+ḡö, hon niḡi bi iru niḡbanö yabiḡ, gap+ḡ kumi kabö laḡ au iru niḡbanö yabiḡ m+döp rö, kabö kuḡup airan niḡg goḡ au iru niḡbanö yabiḡ m+döp rö, wö ral niḡagpal rö u, m+dpun. *

13 Bi hadame nöḡ hagabin an+ḡ gau, God niḡ niḡ udöm, God manö hagöp u manö niḡö hagöp a göm, hagöp rö nöḡ han+ḡ g+nab a göm, umla. God kal+ḡ niḡhön niḡhön hagö, hagöp rö nöḡ han+ḡ g+nab a göm, niḡ niḡ ud mideila u pen God haga an+bu gö niḡöm umagla. God kal+ḡ niḡhön niḡhön

* 11:8: Jen 12:1-5 * 11:9: Jen 35:12 * 11:11: Jen 18:11-14; 21:2; Ro 4:19 * 11:12: Jen 15:5; 22:17

haga u, amgö n+ñagöm, m+lö gau n+bö rö gas+ kale nöp n+ñöm, hainö God nan aij han+ip ñ+nab a ga u han+ip ñ+nab, a göm, aij gö n+ñöl g+ m+idöm umla. M+nöñ naböñ adö il i m+idöm hagn+idal, “Hon n+bi b+ ke gau n+bö y+har+ñ apun m+nöñ naböñ adö il i m+idpun,” a g+m+idal. * ¹⁴ N+bi b+ manö an+bu rö hagnal gau, ram m+nöñ hon y+j+g göl ap m+idöp u a g+ gas+ u n+ñöm, an+g hagnal. ¹⁵ Ram m+nöñ kale arö göm aula u gas+ arö, ado g+ arblap pen ado g+ aragla. ¹⁶ Pen gas+ kub kale ara God ram m+nöñ aij kumi kabö adö lañ au. God n+pe pen kal+ip ram m+nöñ ap g+ l+ aij ga u me, kale God n+ip God hon a g+pal u, n+pe n+ñö nable gagöp.

¹⁷⁻¹⁹ Pen God, Ebrahim hagnabin rö g+nab aka göm, n+ip haga, “Ñ+ ne Aisak, ‘R+kö r+klö r+k dam dap+l g+lö iru m+ideinaböl,’ a g+nö ñ+ u nöp, n+ip dam al pak l+mön, y+ip sabe g+ ñ+mön,” a ga. Hagö, Ebrahim God n+ip n+ñ udöm, God manö hagöp u manö n+ñö hagöp a göm, y+ip hagöp rö nöp g+nab a göm haga, “Ñ+ yad an+bu r+kö r+klö r+k dam dap+l g+lö iru m+ideinaböl a ga manö u arö gagnab; ñ+ yad añ+ yab+l u al pak l+nö, n+pe gö kauyan uraknab,” a göm, ñ+ n+pe Aisak n+ip dam b+id adö u nag+ ad+k löm, ru udöm b+g l+n+g gö, God haga, an+g gagmön a ga. An+b u, ñ+ n+pe Aisak n+ip hadö böñ nöp uma rö la u pen n+ip kam+ñ udöm dam ado g+ ara. *

²⁰ Aisak pen kub göm ñ+ m+hau yag daua. Ñ+ ap hib n+pe u Jekop; ñ+ ap hib n+pe u Iso. Pen nap Aisak u rö nöp God n+ip n+ñ udöm, God manö

* **11:13:** Jen 23:4; 1Kr 29:15; Sam 39:12; 1Pi 2:11 * **11:17-19:** Jen 21:12; 22:1-14; Ro 4:17

hagöp u manö niņö hagöp a göm, bî mîlep yabił löm, God hagöp rö nöp gî nab a göm, ñî nîpe mîhau kalîp nan aij hainö gî nab manö u rîmnap nöd hag ña. Umö, hainö haga rö nöp ga. *

²¹ Pen ñî nîpe Jekop u rö nöp God nîp niņ udöm, God manö hagöp u manö niņö hagöp a göm, hagöp rö nöp gî nab a göm, bî mîlep yabił löm söl umniğ ga ñî nî u, ilöŋ adîņ ud ajep nîpe u udöm, God hib nîpe hagö adö arö niņöl gî, ñî nîpe Josep ñî rîka mîhau u kalîp hagöm, God kalîp mîhau ud aij göm abad mîd aij gî nîm, a ga. *

²² Pen ñî nîpe Josep u rö nöp God nîp niņ udöm, God manö hagöp u manö niņö hagöp a göm, hagöp rö nöp gî nab a göm, bî mîlep yabił löm söl umniğ ga ñî nî u, Isrel nîbi bî nîpe gau kalîp haga, “Hainö ram mî nöŋ Ijip i arö gî mim, ado gî ram mî nöŋ Kenan arnabim. Ñî nî anîbu, le yad gau halö dammim anîg anîg gî mim,” a ga. Hagöm umö, hainö kalîp haga rö nöp gî la. *

Mosîs nîp yag dapil pi gîlö

²³ Mosîs nîme nap ber u rö nöp God nîp niņ udmil, God manö hagöp u manö niņö hagöp a gî mil, hagöp rö nöp gî nab a gî mil, ñî Mosîs nîp yag daumil, kî ñî aij mî deia u niņmil, rakî nî mîhau niğañ pi gîlö mî deia. Ijip Kîņ Pero nîp pi ñîņ gaglö. * ²⁴ Mosîs kub göm, nîpe u rö nöp God nîp niņ udöm, God manö hagöp u manö niņö hagöp a göm, hagöp rö nöp gî nab a göm haga, “Yîp Pero pai nîpe ñî nîpe hagagöl. ²⁵⁻²⁶ Mî nöŋ naböŋ adö ił

* **11:20:** Jen 27:27-29,39-40

* **11:21:** Jen 47:31-48:20

* **11:22:** Jen 50:24-25; Eks 13:19

* **11:23:** Eks 1:22; 2:2

i nan si nan naj göl gi m+dnö, y+ip aij gagnab; pör pör m+deinam a gem, Mesaia n+ip n+ñj udnö, y+ip hag junaböl u aij; pen Ijip n+ibi b+ arep auep nan aij aij kale gau y+ip aij gagöp a ga. Yad n+ibi b+ God lau adö m+dlö, kal+ip gi naj gi+pal gau aip magum gem m+deinam,” a ga.

²⁷ Pen Mos+is n+ipe God amgö n+ñjagep u n+ip n+ñj udöm, waiö n+ñj+n+m rö lö, Kiñ Pero n+ip mulu kal n+ñja u p+ñ+ñj gaga. God n+ip n+ñj udöm, God manö hagöp u manö n+ñjögögöp a göm, hagöp rö nöp y+ip abad m+deinab a göm, God haga rö nöp göm, Isrel n+ibi b+ kal+ip u+ gi Ijip arö göm aua. ²⁸ Pen Mos+is n+ipe God n+ip n+ñj udöm, God manö hagöp u manö n+ñjögögöp a göm, hagöp rö nöp han+ip gi+nab a göm, hagö, Isrel n+ibi b+ Pasopa sipsip pi gau paköm, hagape udöm ajöñ i+ böñ böñ yulö p+smas gi pakö, naböñ adö lañ abe yulö p+smas gi pakö, ejol apöm Ijip n+ibi b+ ñ+ nöd yag daula gau magöñhalö al pak löl gi, Isrel n+ibi b+ ram kale u amöm ñ+ nöd kale gau al pak laga. *

²⁹ Isrel n+ibi b+ God n+ip n+ñj udöm, God manö hagöp u manö n+ñjögögöp a göm, hagöp rö nöp han+ip gi+nab a gi+lö, Ijip kai kal+ip ri+d+ik gi+lö, amöm ñ+ig solwara Hagape u ri+kn+ig gi+lö n+ñjöl gi, God gö ñ+ig an+ibu h+hi gi böñ böñ arö, m+nöñ m+tep adö u rö amöm, böñ lödañ arla. Pen Ijip kai kal+ip yu gi dam an+ibu aueila, ñ+ig apöm kal+ip pa+u gö magöñhalö ñ+ig ñ+ñjöm um hakla me. *

³⁰ Pen hainö Isrel n+ibi b+ God n+ip n+ñj udöm, God manö hagöp u manö n+ñjögögöp a göm, hagöp rö nöp gi+nab a göm, amöm daun kub Jeriko

* **11:28:** Eks 12:21-30 * **11:29:** Eks 14:21-31

kabö waryö klö u ñin unbö mudun u gıgabö gılö gılö, kabö waryö u böñ nöp lug paka. *

³¹ Bı si udep nıbi Rehap u, God nıp nıñ udöm, God manö hagöp u manö nıñö hagöp a göm, nıbi bı nıpe God manö nıpe arö gıla gau aip umaga. Nıhön gınıg: bı Isrel mıhau daun kub Jeriko arlö, kalıp mıhön al pak lınıg gılö, God Rehap hagö, ram mınönj hon nıñ lınıg aubil a göm, ud amdam gö, kamıñ mıdmil ado gı arlö. *

³² Pen nıbi bı God nıp nıñ udöm, God manö hagöp u manö nıñö hagöp a gılö, kalıp ke yabıtı ga aiud gau aige göl gem mılöbö hagnam. Bı ne Gidion, Barak, Samson, Jepda, Depid, Samyuel bı gau abe, bı God manö hagep gau abe gıla gıla rö hagnö, manö mılö kub arnab. * ³³ Nıbi bı anıb gau God nıp nıñ udöm, God manö hagöp u manö nıñö hagöp a göm, rımnap nıbi bı ram mınönj ke rımnap kalıp yu gı yula. Kale gı aij gıla rö, God gınabin a ga rö nöp kalıp ga. Rımnap kalıp kain hapeb laiön mıdeila anj u ud yula, God kalıp abad mıdö hauagla. * ³⁴ Pen rımnap mab kub ineia anj u ud yula inaga. Rımnap ru mılö kıd udöm kalıp bıñıg lun a gıla u pen pıñıñ gı arla. Nıbi bı rımnap nıbi bı hain u pen God kalıp abad mıdeia kal klö yabıtı mıdeila. Pen pen göl gı, amöm ami bı ram mınönj ke nıbö gau kalıp yu gı yula. * ³⁵ Nıbi rımnap nugmul bı ñı pai kale gau umeila, God nıp nıñ udöm sabe gılö, nıpe gö kauyanj urakla.

* **11:30:** Jos 6:12-21 * **11:31:** Jos 2:1-21; 6:21-25; Jem 2:25 * **11:32:** Jaj 6:11-8:32; 4:6-5:31; 13:2-16:31; 11:1-12:7; 1Sa 16:1-1Ki 2:11; 1Sa 1:1-25:1 * **11:33:** Dan 6:1-2 * **11:34:** Dan 3:23-27

Nibi bi rımnap God nıþ nıŋ udeila rö, kalıþ ilön ñıla. God nıþ arö gıþlap, kalıþ hubık yulö kamıŋ arblap u pen, umno God hanıþ gö urakun ram mınöŋ aij nıþe au pör pör mıd aij gun a göm, God nıþ cıg göl gı nöþ mıdöm nıþ arö gaglö, kalıþ rapın gı naij göm ilön mab ñılö ñılö umla.

* ³⁶ Rımnap kalıþ hag juöm, ilöŋ ud rapın pakla.

Rımnap adıköm nagi yula. * ³⁷ Rımnap kabö ju pak lılö umla. Rımnap kalıþ so udöm rıþ gı dö gı adıŋ adıŋ lıla. Rımnap ru mılö kıd udöm, kalıþ böŋ nöþ bınıg lıla. Rımnap kalıþ pör nöþ gı naij göm, yuk gılö gılö uþham yabıt mıdöm, nıþi bi mög gep rö mıdöm, kaj meme sipsip hañ udöm waıtıj rö yımöm gı ajmıdal. *

³⁸ Pen nıþi bi gau nıþi bi aij yabıt; nıþi bi naij gau aŋ kale au mıdagaıblap. Hon aip mıdep rö lagöp a göm, kalıþ gı naij gılö gılö, pıñıg gı am ram mınöŋ kabö nöþ mıdöp aŋ gau mıdöm, kabö mıgan mınöŋ mıgan gau han ajmıdal.

³⁹ Nıþi bi hagabin anıþ gau, God nıþ nıŋ udöm, God manö hagöp u manö nıŋö hagöp a göm, hagöp rö nöþ gınab a gılö, God kalıþ magörhalö, gı aij yabıt gımim nıþi bi kamıŋ aij yad mıdpim, a ga. Pen God kalıþ nan aij ñınabin a ga u, nan aij u ñın anıþbu udagla. ⁴⁰ Nıþön gınıg: God hanıþ nan aij yabıt ñınıg gabin a göm gası nıŋa rö, ñın hain añı anıþbu nöþ, kale nıþi bi gau abe, hon nıþi bi abe hanıþ magörhalö udö, seg am jım ñöl nıþi bi uþ nıþe mıdeınabun.

* **11:35:** 1Ki 17:17-24; 2Ki 4:25-37 * **11:36:** 1Ki 22:26-27; 2Kr 18:25-26; Jer 20:2; 37:15; 38:6 * **11:37:** 2Kr 24:21

12

¹ Pen nîbi bî iru nöp hagajîn anîb gau hanîp big gîgabö göl gî mîdpal rō, nan gasî kub nîḡbun gau arō gun, nan si nan naij hanîp yîḡîd cîg gînîm rō lōp u arō gun, klō gun adan hanîp hag la u gî dō gî arun. * ² Jisas haga rō, hon God nîp nîḡ udun, God manō hagöp u manō nîḡō hagöp a gun, hainō God manō hagöp u magōḡhalō waiō nöp nîḡ aij gînabun. Jisas nîp mab kros ba laḡ al pak lîḡḡ gîlō, yîp bî naij rō al pak lîlō nable udnabin a göm hagaga. Hainō ram mîḡnōḡ kumi kabö adō lagod au mîñ mîñ yabîḡ gînabin a göm, hanîp nîbi bî a göm umöm, urak am God ñîmagö yîjîg adō böḡ lau asîka. Anîb u, pör pör nöp Jisas nîp nöp gasî nîḡöl gî mîdaiun.

³ Nîbi bî iru nöp Jisas nîp mulu kal nîḡöm gî naij göm gîlō arō, nîpe pîñîḡ gaga u nîḡmim. Jisas ga adō anîbu nîḡmim, anîg unbö rō nöp gîmîm, gasî halō mîdmim, God hagöp rō nöp göl gî mîdaimim. ⁴ Jisas nîpe Seden aip pen pen ga u, bî gau nîp mab ba laḡ al pak lîlō uma. Kale pen, Seden kalöp nan si nan naij gîḡḡ ḡîp gö, anîg gagun a gîmîm, nîp aip pen pen gîpîm u, kalöp al pak lagpal. ⁵ God kalöp ñî pai yad a göm manō aij hagö God Manö u kalî kliñ rîkla u hauḡ gîpîm akanḡ Nîpe haga, “Ñî pai yad gai i!

Bî Kub u kalöp rîmîd uknîg marö ñîḡnab u, gasî kub nîḡagmîm.

Bî Kub kalöp hag gîḡnab u,
hanîp böḡ nöp arō göp a gîmîm,
gasî iru nîḡagmîm.

* **12:1:** 1Ko 9:24-25

6 Bî Kub nîbi bî mîdmagö löp gau kalîp rîmîd uknab.

Ñî pai nîpe gau me, kalîp magöñhalö marö ñî nab,” a ga. *

7 Anîb u, uñham mîdeinabim u, gasî iru nîñagmim; God hanîp rîmîd ukab a gîmim gasî halö mîdaimim. Kale nîñbim, nap bî gau ñî pai kale gau magöñhalö rîmîd ukpal. * 8 God nîpe ñî pai nîpe magöñhalö rîmîd uknab. God kalöp rîmîd ukagnab u, kale ñî pai nîpe wasö, ñî pai nap halö mîdagpim u me, kalöp rîmîd ukagnab. 9 Bapi hon mîñöñ naböñ adö îl i gau, hanîp rîmîd uklö, aij ukpal u a gun nîñbun. Anîb u rö, Bapi hon kumi kabö adö lañ mîdöp u hanîp rîmîd ukö, aij yabî anîg göp a gun nîñun kamîñ mîdaiun.

10 Bapi hon mîñöñ naböñ adö îl i rîmîd ukpal gau, ñî pai mîdaino pro magö u nöp, gasî kale ke nîñöm hanîp rîmîd ukpal. Pen God hanîp a göm, uñ mîdpin rö nöp mîdeilañ a göm, hanîp rîmîd uköp. 11 God hanîp rîmîd uköp magö u aij gagöp u pen rîmîd ukö, nagî aij adö anîbu nîñun, agamîj mîdun gî aij göl gî nöp mîdeinabun. *

God nan nîpe gau nöp gasî nîñöl gî mîdaimim

12 Anîb u me, ñîñ ma kañ gö auöp u, yîharîñ göp a gîmim, urak amîl apîl gîpe klö gîñim. *

13 Adan yîjîg göl aij aij adö u arbe, rîmnap ma pîg juainîm, klö gîmim ammim gîpe gîpe, kamîñ lî nab. *

* 12:6: Job 5:17; Pro 3:11-12; Rep 3:19

* 12:7: Dud 8:5

* 12:11: Jem 3:17-18 * 12:12: Ais 35:3

* 12:13: Pro 4:26

14 Nibi bi gau aip magöñhalö jim ñöl m+daiun a g+mim m+daimim u pen God nibi bi ut nipe m+daimim. God nibi bi ut nipe gau nöp Bi Kub u n+p n+ñaböl.

15 Kale niñ aij g+mim, God han+p mög niñöm ud aij göp u arö gagmim. Niñ aij g+mim, añ kale gau nibi ap bi ap gasi naj niñöm, nibi bi r+mnap gasi naj an+bu hageinab u, kale pen u rö nöp g+lö g+lö, nibi bi iru nöp kal+p asiñ ut g+n+m rö löp. 16 Niñ aij g+mim, añ kale gau nibi bi ap nibi si bi si g+n+m. Kale magöñhalö God nan nipe gau nöp gasi niñöl gi m+daimim. Iso hadame nöp ga rö gagmim. Iso nipe God nan nipe gau gasi niñagöm, kiyo lö, nan ñ+ñ+n a göm, God nap Aisak nan aij ña u, Aisak ñi nipe nöd u Iso n+p ñ+n+g ga u, Iso ñi nöd m+dom udböp u, pen nan aij an+bu nan y+har+ñ rö lö arö göm, nan magö u nöp uda.

* 17 Pen kale niñbim, nap Aisak nan aij ñi nöd Iso n+p ñ+n+g ga nan aij an+bu, Iso udaga u me, hainö mög gö m+ñöñ göl gi, kauyan udnam a göm, adan udn+m ap m+dagö, mög yab+ñ gö m+ñöñ gi m+deia.
*

God pör kam+ñ midöp u ram m+ñöñ nipe u aubim

18 Isrel nibi bi ram m+ñöñ Sainai Dum m+dom u amöm dum an+bu il au aulö, mab kub yab+ñ inöm, s+bon yab+ñ apöm, y+gön kub udöm gö, amgö kale ke niñla. Pen kale ram m+ñöñ an+bu rö auagpim.

* 19 A+ñ magö manö kub u hagöm, manö kumi kabö adö lan n+bö ap hagö, nibi bi gau p+ñ+ñ göm

* 12:16: Jen 25:29-34
19:16-20; Dud 4:11-12

* 12:17: Jen 27:30-40

* 12:18: Eks

Mosis nɪp hagla, “Ake! Manö hagab anɪbu rö, manö rɪmnap hagö nɪnagun,” a gɪla. * 20 Nɪhön gɪnɪg: God manö nöd hag la u Isrel nɪbi bɪ gau hag ñɪnɪg göm Mosis nɪp haga, “Nɪbi bɪ, kaj meme, kaj sipsip nan gau dum anɪbi auaiöl, kabö ju böñ nöp pak lep,” a ga. Manö anɪbu nɪnɪlö mɪdmagö aröp. * 21 Nan ga anɪbu nɪnöm piñɪn gɪla u, Mosis u rö nöp nɪnöm haga, “Yad gɪl gɪl gem piñɪn gabin,” a ga. *

22 Kale pen Sainai Dum anɪbu auagpim; kale Saion Dum aubim. Saion Dum aubim u, God pör kamɪn mɪdöp u ram mɪnöh nɪpe u aubim, ram mɪnöh Jerusalem kumi kabö adö lañ, ejol iru nɪbanö yabɪ ñɪñɪ löl gɪ mɪdpal au, ram mɪnöh anɪbu aubim.

23 Nɪbi bɪ Krais manö aij u nɪn udlö, God kalɪp ñɪ nöd rö udöm, ñɪ pai yad a göm, hib kale ram mɪnöh nɪpe kumi kabö adö lañ au kalɪ kɪñ rɪköp; kale magum göm mɪñ mɪñ göl gɪ mɪdpal au, ram mɪnöh anɪbu ammim, Krais nɪp nɪn udpal kalɪp aip jɪm ñöl mɪdpim. Krais nɪp nɪn udpim u me, God nɪbi bɪ gau magöñhalö manö kub hagnab God u aip jɪm ñöl mɪdpim. Nɪbi bɪ ram mɪnöh ɪl i mɪdöm, God nɪp nɪn udöm, God Manö hagöp rö göm, nɪbi bɪ kamɪn aij nɪpe mɪdöm, umöm ana kale am God aip nɪbi bɪ uɪ nɪpe mɪdpal gau, kalɪp aip jɪm ñöl mɪdpim. 24 Jisas nɪpe God manö aij gɪsön nɪbö dapöm bɪ an nɪbö mɪdöp u, nɪp nöp aubim. Ken nɪmam Ebol nɪp al pak lö hagape yua u, manö kub yabɪ uda; pen Jisas hagape nɪpe u

* 12:19: Eks 20:18-21; Dud 5:22-27 * 12:20: Eks 19:12-13

* 12:21: Dud 9:19

hanip a göm yua rö, God aip jim ñöl midaiun rö löp.*

Niη aij gimim

²⁵ Anib u, niη aij gimim. Nibi bi Sainai Dum il au midöm, God manö haga u udagla gau, kamiη aröl rö laga rö u, God ram minöη kumi kabö adö laη au nibö manö aij gisön nibö u haga u arö ginabun u, hanip u rö nöp kamiη arun rö lagnab yabił.*

²⁶ Niη nöd anibu God kalip manö hagö niηöl gi, munmon rö uda. Pen hanip haga, “Hainö unbö rö kauyaη ginö, minöη naböη il i abe, kumi kabö adö laη abe magöηhalö aη aηa ginab,” a ga.* ²⁷ “Kauyaη” a ga anibu niηbun, nan pör midageinab a göm gi la gau magöηhalö ur ginab; nan pör pör mideinab a ga nan gau nöp mideinab. ²⁸ Anib u, hon ram minöη aηa gagep, ram minöη pör pör nöp pidöη midep, ram minöη aij yabił arnabun rö, aij a göl gi midun, God nip niη ud pidöη gun, bi kub kłö halö midöp u gasi niηöl gun, hib nipe hagno adö arnim. ²⁹ God hon mab ke inab rö midöp.*

13

Añ mam rimnap kalip midmagö yabił lun

¹ Krais nibi bi gau aip añ mam rö pen pen midmagö löl gi nöp midaimim. ² Krais nibi bi gau nibö kalöp lau adö auaiöl, kalip ud aij gimim. Nibi bi rimnap, nibi bi gau nibö aulö, nibi bi

* **12:24:** Hib 8:6; Jen 4:10 * **12:25:** Hib 2:1-3; 10:26-29

* **12:26:** Hag 2:6 * **12:29:** Dud 4:24; 9:3

yihariŋ gau ni**b**ö auaböl a göm, hag wihai udöm, ni**b**i bi wasö, ejol rimi**n**ap kalip hag wihai udla. *

³ Krai**s** ni**b**i bi rimi**n**ap nag**i** midaiöl, hon aip nag**i** midpun a g**i** gas**i** ni**n**imim kalip g**i** aij g**i**mim. Krai**s** ni**b**i bi rimi**n**ap u**t**ham midaiöl, hon aip u**t**ham midpun a g**i** gas**i** ni**n**imim kalip g**i** aij g**i**mim.

⁴ Ber m**i**hau udmil, g**i** aij g**i**pil. Kalip ber m**i**hau g**i** naj gagöl. Pen ber m**i**hau udmil, hainö ni**b**i si bi si g**i**nabil gau abe, bi praj ni**b**i praj ni**b**i si bi si g**i**naböl gau abe, God kalip manö kub yabi**t** hagnab. *

⁵ Nan hon udpun gau pro göp a g**i**mim, u**t**pö k**i**no k**i**bap gol mani nan gau gas**t** kub u ni**n**agmim. Nan pro hon midöp u mel midöp a g**i**mim gas**t** u ni**n**imim. God haga, “Kalöp arö gagnabin;

kale aip pör pör nö**p** mideinabin,” a ga. *

⁶ An**i**b u, gas**t** halö midun hagnab,

“Bi Kub yip abad midöp rö, pi**n**iŋ gagnabin.

Ni**b**i bi rimi**n**ap yip g**i** naj göl rö lagöp,” a gun. *

⁷ Bi kub kalöp God Manö aij haglö ni**n**be u gas**i** ni**n**öl g**i** midaimim. Kale God ni**p** ni**n** udöm, manö ni**p**e hagöp rö g**i**lö arö umla u gas**i** ni**n**öl g**i** midmim, an**i**g unbö rö nö**p** göl g**i** midaimim.

* ⁸ Jisas Krai**s** nö**d** midmidöp rö, uri an**i**b unbö rö nö**p** midöp; pen uri midöp rö, hainö pör pör nö**p** an**i**b unbö rö nö**p** mideinab. ⁹ Ni**b**i bi rimi**n**ap kalöp manö piral ke ke hagaiöl u, udagmim. God

* **13:2:** Ro 12:13; Jen 18:1-8; 19:1-3 * **13:4:** Ep 5:5 * **13:5:**

Dud 31:6,8; Jos 1:5 * **13:6:** Sam 118:6 * **13:7:** 1Ko 4:16

kalöp mög n+ñöm, ud aij göm, abad m+đ aij göp u nöp gas+ n+ñmim, m+đmagö an kale dan p+đdön udmim, gas+ halö m+đaimim. Pen nan ñ+ñeb lo gau gas+ ap n+ñagmim. N+bi b+ nan ñ+ñeb lo gau hain göm m+đ aij gagnaböl. * 10 God n+p nan sabe gep b+ gau, God sabe gep ram u m+đöm, nan pak b+đ adö au God n+p sabe g+pal gau, nan b+đ hon adö m+đöp u ñ+ñöl rö lagöp. 11 God n+p nan sabe gep b+ gau kaj kau kaj meme paköm hagape u dam God n+p nan sabe gep b+ kub yab+ u n+p ñ+lö, n+pe pen n+bi b+ nan si nan naij g+m+dal a göm, God n+p sabe g+n+g, dam Ram Raul M+gan U+ Ke Yab+ u hon göp. N+me u pen dam, m+đpal höñ adö au laulö böñ nöp in hab+k lugöp. *

12 An+b u rö, Jisas n+bi b+ nan si nan naij g+pal gac an+bu hagape yad ke +k g+ yunam a göm, daun kub Jerusalem ajön höñ adö au amöm, ilön kub udöm, hagape lugö uma. * 13 An+b u, n+p hain gun, n+bi b+ y+har+ñ gau g+lö aröp adö u arö gun, höñ adö u arno, n+p hag jula rö han+p u rö nöp hag juöl. * 14 N+hön g+n+g: m+nön nabön adö i+ pör pör m+đaiun ka ap m+đagöp u pen hainö ram m+nön kumi kabö adö lan au amun pör pör m+đaiun a gun abad m+đpun. *

15 An+b u, hon pör pör nöp Jisas B+ Kub hon a gun hib n+pe hagno adö arn+m. An+g g+no, God amgö ilö n+pe nan sabe gep aij rö l+nab. * 16 N+bi b+ r+mnap gau kal+p ud aij gun g+ aij gun, nan hon

* 13:9: Ro 14:17 * 13:11: Lep 16:27 * 13:12: Jon 19:17

* 13:13: Hib 12:2 * 13:14: Hib 11:10,16; 12:22 * 13:15:

Sam 50:14,23

rɪmnap kalɪp nɪme lɪ ñun. Anɪg gɪno, God nɪŋöm nan sabe gep aij rö lö, ñɪñɪ lɪnab. *

17 Bɪ kub kalöp abad mɪdpal gau, manö kale udmim, hagnaböl rö gɪmim. God wög gɪpun u, God nɪŋö aij gɪnɪm a göm gasɪ u nɪŋöl gɪ kalöp pör nöp nɪŋ aij göm abad mɪd aij gɪpal. Anɪb u, kale nan nɪhön gɪmim a gɪnaböl u, u rö nöp gɪmim. Anɪg geinabim u, aij gö nɪŋöl gɪ wög kale gɪnaböl. Pen hagnaböl rö gagnabim u, wög gɪnɪg gɪnaböl u gɪnaböl u pen aij gö nɪŋöl gɪ gagnaböl. Anɪg gɪlö, kalöp abad mɪd aij göl rö lagnab. *

God nɪp sabe gɪpe, nɪpe hanɪp abad mɪdainɪm

18 Pen God nɪp sabe gɪpe, nɪpe hanɪp abad mɪdainɪm. Hon gasɪ mɪhöp wasö, gasɪ añɪ nöp nɪŋun, nan nɪhön gɪnabun, God Manö hagöp rö nöp göl gɪ mɪdaiun a gɪ gasɪ u nöp nɪŋbun. *

19 Yad nan kub ap klö gem kalöp hag nɪŋabin: God nɪp sabe gɪpe, nɪpe gö, mɪdpim u yɪŋɪd nɪnam.

20-21 God manö aij pör pör mɪdep u, Bɪ Kub Hon Jisas hagape nɪpe lugö uma manö aij anɪbu mɪdep nöp mɪdöp. Hagape nɪpe lugö umö God gö nɪpe urak Sipsip Mukep Bɪ Kub Yabɪɪ mɪdöp. God nɪbi bɪ ud aij gö agamɪj mɪd aij gɪnaböl u, kalöp u rö nöp nan aij ñö, nan nɪhön nɪhön God gɪmim a gɪnab u, gɪnabim. Pen Jisas Kraiss mɪdmagö aŋ hon daŋ mɪdöm, God nɪpe hanɪp nɪbi bɪ aigale nɪbi bɪ rö mɪdeinabun a gɪnab u, Jisas Kraiss hanɪp gö anɪb unbö rö nöp lɪnabun. Anɪb u, Jisas Kraiss

* **13:16:** Plp 4:18 * **13:17:** 1De 5:12 * **13:18:** Ap 24:16; 2Ko 1:12

hib nipe pör pör nöp hagno adö arnım. Anıb unbö rö aij. *

Manö naböŋ rımnap

²² Pen añ mam bı. Köp ılep kalı kılın rıkpın anıbi, manö hagabin u niŋ aij gımim udmim.

²³ Mam hon Dimodi niŋ nagı lıla u, mını höŋ auöp. Söl aueinab u, aip nınabul.

²⁴ Bı kub kale gau abe, God nıbi bı nipe gau abe, kalöp magöŋhalö “Mıdpim?” a gabun. Krais nıbi bı nipe ram mınöŋ İdali nıbö gau kalöp “Mıdpim?” a gaböl.

²⁵ God kalöp magöŋhalö mög niŋöm ud aij göm abad mıdan.

* **13:20-21:** Jer 32:40; Esi 37:26; 1Pi 2:25

Manö Kamɨŋ
The New Testament in the Kobon Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Kobon long Niugini

Copyright © 2005 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Kobon

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

3850151d-322e-5e07-a069-b89a616a091d